

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΦΑΛΑΙΚΟΣ

I. ΒΙΟΣ - ΕΡΓΟΝ

Ὁ φιλόλογος, ὁ ὅποιος θὰ ἀσχοληθῆ μὲ τὸ πρόσωπον καὶ τὸ ἔργον τοῦ ποιητοῦ Φ α λ α ί κ ο υ, θὰ διαπιστώσῃ ἤδη ἀπ' ἀρχῆς, ὅτι τὰ εὕρισκόμενα εἰς τὴν διάθεσίν του φιλολογικὰ δεδομένα εἶναι ἀπελπιστικῶς πενιχρά. Οὕτως ἡ ἔρευνα κινεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν μέσῳ πιθανῶν συνδυασμῶν καὶ ὑποθέσεων. Περὶ τῆς ζωῆς τοῦ ποιητοῦ καὶ τοῦ ποιητικοῦ ἔργου αὐτοῦ ἐν τῷ συνόλῳ του οὐδὲν σχεδὸν γνωρίζομεν¹. Διάφοροι ἀρχαῖαι εἰδήσεις ἢ ἐσωτερικὰ στοιχεῖα ἐκ τῶν σφζομένων ἐπιγραμμάτων ἐλάχιστα βοηθοῦν εἰς τὸ νὰ σχηματίσωμεν σαφεῖς εἰκόνα τοῦ Φαλαίκου ὡς ἀνθρώπου καὶ ποιητοῦ. Τοῦτο εἶναι ἴσως περίεργον, διότι φαίνεται, ὅτι ὁ Φάλαικος ὑπῆρξεν εἰς *poeta doctus* ἐπιδέξιός καὶ μὲ εὐρεῖαν ἀπήχησιν.

Τὸ ὄνομα «Φάλαικος» μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἑλλάδα, εἶναι δὲ τοῦτο γνωστὸν ἐκ τῆς Φωκίδος καὶ τῆς Ἀμβρακίας². Γνωστότατος εἶναι ὁ ἐκ Φωκίδος καταγόμενος Φάλαικος (υἱὸς τοῦ Ὀνομάρχου, ἀνεψιὸς καὶ διάδοχος τοῦ Φαύλλου), ὁ ὅποιος, ὡς ἀρχηγὸς τῶν Φωκέων («στρατηγὸς αὐτοκράτωρ»), ἔκαμε τὸν 3ον Ἱερὸν πόλεμον μέχρι τελικῆς ἐξαντλήσεως (346 π.Χ.) καὶ τελικῶς ἐφονεύθη εἰς Κρήτην (342), ὅπου εἶχε μεταβῆ³. Σημειωτέον, ὅτι ἡ περιοχὴ τῆς Φωκίδος, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρος ἡ περιοχὴ τῆς καλουμένης Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἔχει παράδοσιν εἰς τὴν τέχνην τοῦ ἐπιγράμματος, ἐπιγραφικῶς δὲ παραδοθέντα ἐπιγράμματα ἀπὸ τοὺς Δελφοὺς καὶ τὴν περιοχὴν τῆς Φωκίδος δεικνύουν σαφῶς, ὅτι ἐκεῖ ἐκαλλιεργεῖτο

1. Πβ. U. v. Wilamowitz-Moellendorf, *Griechische Verskunst*, Berlin 1921 (=Darmstadt 1958²), σ. 142: «cuius (sc. Phalaeci) neque patriam neque aetatem quisquam veterum prodit». Τοῦ αὐτοῦ, *Hellenistische Dichtung in der Zeit des Kallimachos*, Berlin 1962², I, σ. 134. A. Presta, *Antologia Palatina*, Roma 1957, σ. 727. A. S. F. Gow-D. L. Page, *The Greek Anthology. Hellenistic Epigrams*, Cambridge 1965, II, σσ. 458 κ.έ.

2. Wilamowitz, *Gr. Versk.*, ἔ. ἀν.

3. Βλ. τελευταίως H. Berve, *Die Tyrannis bei den Griechen*, München 1967, I, σσ. 297 κ.έ.

ϊκανῶς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ποιητικῆς μικροτεχνίας¹. Ἐξ ἄλλου, ὁ Φιλόδομος ἐκ Σκαρφείας, σύγχρονος πιθανῶς τοῦ Φαλαίκου, εἶναι ὁ ποιητὴς ἐνὸς πολυστίχου, ἐπιγραφικῶς παραδοθέντος, παιᾶνος εἰς Διόνυσον. Τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ καὶ τὸν χρόνον ἐξασφαλίζει πλήρως ἡ ἐπιγραφή, ἡ ὁποία εὑρέθη εἰς Δελφοὺς καὶ χρονολογεῖται περὶ τὸ 325/24². Τὸ τέλος τοῦ 4ου αἰ. (ἢ αἰ ἀρχαί τοῦ 3ου) φαίνεται ὅτι εἶναι καὶ τὸ χρονικὸν πλαίσιον, εἰς τὸ ὁποῖον δυνάμεθα πιθανώτατα νὰ τοποθετήσωμεν τὸν Φάλαϊκον (βλ. κατωτέρω).

Ἐνας ἄλλος δρόμος — ἀσφαλέστερος ἴσως — διὰ τὸν τοπικὸν καὶ χρονικὸν προσδιορισμὸν τοῦ ποιητοῦ Φαλαίκου εἶναι ἓν ἐπίγραμμα αὐτοῦ (N^ο 4), ἀναφερόμενον εἰς τὸν κωμικὸν ποιητὴν καὶ ἠθοποιὸν Λύκωνα. Ἐὰν ἦτο δυνατόν νὰ προσδιορισθῆ, ποῖος ὁ Λύκων οὗτος, τότε θὰ παρέιχετο εἰς *terminus post quem* διὰ τὸ ἐπίγραμμα καὶ τὸν ποιητὴν του. Φαίνεται δέ, ὅτι ὁ καθορισμὸς τοῦ Λύκωνος δύναται πιθανώτατα νὰ ἐπιτευχθῆ.

Ἐξ ἀρχαίων πληροφοριῶν γνωρίζομεν τὸν κωμικὸν Λύκωνα ἐκ Σκαρφείας (ἐν Λοκρίδι), λαμπρὸν κωμῶδὸν καὶ ὀνομαστὸν εἰς τὸ εἶδος του³, ὅστις ὑπῆρξε δις νικητὴς εἰς τὰ Λήνια⁴ καὶ ἐξετιμᾶτο πολὺ ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου⁵. Ὁ Χάρης (παρ' Ἀθηναίῳ 12, 538b κ.έ.) ἀναφέρει, ὅτι ὁ Λύκων ὡς κωμῶδός ἔλαβε μέρος καὶ ἐλάμπρυνε, μαζὶ μὲ ἄλλους καλλιτέχνας (ραψωδοὺς, κιθαρωδοὺς, αὐλωδοὺς, τραγωδοὺς), τοὺς ὀμαδικοὺς γάμους εἰς τὰ Σοῦσα (324 π.Χ.). Ἄν ἡ ταύτισις τοῦ Λύκωνος, τοῦ μνημονευομένου εἰς τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Φαλαίκου, μὲ τὸν κωμῶδὸν Λύκωνα εἶναι ἐπιτρεπτή — ὅπερ καὶ νομίζομεν —, τότε τὸ γεγονὸς εἰς τὰ Σοῦσα παρέχει τὸ ἔτος 324 ὡς *terminum post quem* διὰ τὸ ἐπίγραμμα. Ἄν δὲ τὸ ἐπιτύμβιον τοῦ Λύκωνος εἶναι πραγματικὴ ἐπιγραφή (βλ. κατωτέρω), τότε τὰ πρὸς τὰ

1. Πβ. λ.χ. τὸ παλαιὸν γνωστὸν ἐπιτύμβιον (περὶ τὸ 500) ἐκ Φωκίδος : «Χαῖρε, Χάρων...» (GV 1384). Ὡσαύτως : G. P f o h l, *Greek Poems on Stones*, Leiden 1967, I, N^ο 147. GV 486 (=AP 7, 650b ~ 7, 270). Ἐκ Λοκρίδος : GV 153 (6ος αἰών!) κ.ά.

2. J. U. P o w e l l, *Collectanea Alexandrina*, Oxford 1925, σ. 165. E. Diehl, *Anth. Lyr. Gr.*, fasc. 6, 119. — Ἄλλαι χρονολογήσεις (λ.χ. 335/34, 328) εἶναι ὀλιγώτερον πιθαναί.

3. Πβ. A. M e i n e k e, FCG, I (Hist. critica Com. Graec.), Berol. 1839, σ. 327 : «Lycone Scarpheensi, celeberrimo illis temporibus histrione...». — «Λύκων δ' ἐν κωμῶδία (τὸ πᾶν)» λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ Φιλόδημος, Περὶ Ῥητορ. I, p. 197, 9 Sudhaus.

4. IG II 977 (p). Βλ. A. W i l h e l m, *Urkunden dramatischer Aufführungen in Athen*, Wien 1906 (Österr. Arch. Inst. Wien VI), σσ. 150 κ.έ.

5. Πλουτ. Ἠθικά 334 f (Περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης ἢ ἀρετῆς) : «κωμῶδοι δ' ἦσαν οἱ περὶ Λύκωνα τὸν Σκαρφέα· τούτῳ δ' εἰς τινα κωμῶδιαν ἐμβαλόντι στίχον αἰτητικὸν γελάσας (sc. Ἀλέξανδρος) ἔδωκε δέκα τάλαντα». Πβ. καὶ Πλουτ. Ἀλέξ. 29 : «Λύκωνος δὲ τοῦ Σκαρφέως εὐημεροῦντος ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ στίχον εἰς τὴν κωμῶδιαν ἐμβαλόντος αἰτησὶν περιέχοντα δέκα τάλαντων, γελάσας (sc. Ἀλέξανδρος) ἔδωκε».

κάτω ὄρια τοῦ χρόνου συνθέσεως τοῦ ἐπιγράμματος καὶ τῆς ζωῆς τοῦ Φαλαίκου περιορίζονται σημαντικῶς.

Καθ' ὅλας τὰς ἐνδείξεις καὶ πιθανότητας ὁ Φάλαϊκος ἔζησε καὶ ἔγραψεν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Φωκίδος ἢ — μᾶλλον — τῆς Λοκρίδος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 3ου αἰ. π.Χ., πιθανώτατα δὲ ἤδη καὶ κατὰ τὸ τέλος τοῦ 4ου αἰ. ¹.

* * *

Ὁ Φάλαϊκος εἶναι κυρίως γνωστός ἐκ τοῦ μέτρου ἐκείνου, τὸ ὅποιον φέρει τὸ ὄνομά του («Φαλαίκειον») καὶ μὲ τὸ ὅποιον τὸν συνέδεσεν στενῶς ἤδη ἢ ἀρχαία παράδοσις ². Ὁ ἐνδεκασύλλαβος οὗτος στίχος, ὁ ὁποῖος ἐχρησιμοποιήθη ὄχι μόνον ὑπὸ τοῦ Φαλαίκου, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἄλλων ἑλληνιστικῶν καὶ μεταγενεστέρων ποιητῶν ³, ἔχει τὸ μετρικὸν σχῆμα :

ο ο — υ υ — υ υ — —

ἀποτελεῖται δηλ. ἐξ ἐνός γλυκωνείου (ο ο — υ υ — υ υ) καὶ ἐνός βακχείου (υ υ —). Ὁ στίχος ἔχει βεβαίως τὴν προέλευσίν του εἰς τὴν λυρικὴν ποίησιν, εἶναι ἐπομένως πολὺ παλαιότερος τοῦ Φαλαίκου ⁴. Φαίνεται ὅμως, ὅτι πρῶτος ὁ Φάλαϊκος τὸν παρέλαβεν ἐκ τῆς λυρικῆς ποιήσεως καὶ τὸν ἐχρησιμοποίησε στιχηδὸν εἰς τὰ ἐπιγράμματα (N^ο 4), τὸν ἐκαλλιέργησε

1. Πβ. A. L e s k y, *Gesch. Gr. Literatur*, Bern/München 1963² (Ἑλλην. μετάφρ. ὑπὸ Α. Τ σ ο π α ν ἄ κ η, Θεσσαλονίκη 1964), σ. 791. — Ἡ ἀποψις τοῦ R. R e i t z e n s t e i n, *Epigramm und Skolion*, Giessen 1893, σ. 157, ὅτι ὁ Φάλαϊκος εἶναι μιμητὴς τοῦ Λεωνίδου τοῦ Ταραντίνου, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ. — Ἡ γνώμη τῶν G o w - P a g e, Ἐ.άν., ὅτι ἢ ὑπὸ τοῦ Φαλαίκου ἐπιλογὴ διαφόρων μέτρων εἰς τὰ ἐπιγράμματά του (βλ. κατωτέρω) καθιστᾷ πιθανὴν τὴν τοποθέτησιν τοῦ ποιητοῦ εἰς τὸν 3ον αἰ., πέρα τοῦ ὁποῖου οἱ ἐπιγραμματοποιοὶ ἐχρησιμοποιοῦν συνήθη μέτρα, εἶναι ἀσφαλῶς εἰς τὴν βάσιν τῆς ὀρθῆς (Ἀσκληπιάδης, Καλλιμάχος, Θεοδωρίδας κ.ἄ.) καὶ ἐνισχύει τὴν ἀποψίν μας, δὲν δύναται ὅμως νὰ ληφθῇ ὡς βασικὸν ἐπιχείρημα καὶ δι' ἄλλους λόγους (λ.χ. συνήθη μέτρα ἐχρησιμοποιοῦν καὶ οἱ ἐπιγραμματοποιοὶ πρὸ τοῦ 3ου αἰ.), ἀλλὰ καὶ διότι ἡ διαπίστωσις τῶν ἀντλείται προφανῶς ἐκ τῆς ἐπισκοπήσεως μόνον τῶν ἐπιγραμμάτων τοῦ 13ου βιβλίου τῆς Ἀνθολογίας.

2. Ἡφαιστίων, Ἐγχειρ. 10, 3 (p. 33, 2 Consbruch).

3. Φαλαίκειον, μὴ συνδυαζόμενον μετ' ἄλλων μέτρων : AP 9, 110 (Ἀλφειός), AP 7, 390 (Ἀντίπατρος). — Εἰς AP 13, 24 (Καλλιμάχος=38 Pf.) τὸ φαλαίκειον ἐναλλάσσεται μὲ ἰαμβικὰ καταληκτικὰ δίμετρα (οἱ τελευταῖοι στίχοι τοῦ ἐπιγρ. εἶναι προφανῶς ἐφαρμοσμένοι), ἐνῶ εἰς AP 13, 18 (Παρμένων) ἀκολουθεῖ δακτυλ. ἑξάμετρα.

4. Ἡδη λ.χ. Κρατῖνος, ἀπ. 321 Edmonds. Πβ. Σοφ. Φιλ. 136 : «στέγειν ἢ τί λέγειν πρὸς ἄνδρ' ὑπόπταν» καὶ 682. — Κατὰ τὸν γραμματικὸν Caesius Bassus (*Gramm. Lat.*, 6, 258, 15 K e i l) τὸ μέτρον τοῦτο ἀνεκαλύφθη ἤδη καὶ ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῆς Σαπφοῦς. — Γενικῶς περὶ τοῦ «φαλαίκειου» βλ. W i l a m o w i t z, *Gr. Versk.* 137 κ.έ., C. d e l G r a n d e, *La metrica greca* (ἐν : *Enciclc. Class.*, Sez. II, vol. V 2), Torino 1960, σ. 328, καὶ ὅσα παρατηρεῖ ὁ R. P f e i f f e r εἰς *Καλλιμ.* ἀπ. 226.

δὲ τόσον ἐπιτυχῶς, ὥστε ἡ ἀρχαία παράδοσις συνέδεσε μὲ τὸν στίχον τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ¹. Τὸ μέτρον κατέστη λίαν ἀγαπητόν· ὁ Θεόκριτος τὸ ἐχρησιμοποίησεν εἰς AP 9, 599 (=17 Gow)², ὁ δὲ Κάτουλλος, μὲ ἰδιαιτέραν προτίμησιν καὶ τέχνην, κατέστησε τὸν στίχον λίαν προσφιλῆ εἰς τὴν ρωμαϊκὴν ποίησιν³.

Ὁ Φάλαϊκος φαίνεται ὅτι ἔγραψε πλείονα ἐπιγράμματα, τὰ ὅποια εἶχε συλλέξει πιθανῶς καὶ ἐκδώσει εἰς ἓν βιβλίον⁴, ὅθεν ἦντλησαν οἱ νεώτεροι ἀνθολόγοι. Ἐν ποίημά του λ.χ. προέρχεται ἐκ τοῦ «Στεφάνου» τοῦ Μελεάγρου (N^ο 1), ἐκπλήσσει δὲ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Φάλαϊκος δὲν μνημονεύεται εἰς τὸ «Προοίμιον» (AP 4, 1). Μέχρις ἡμῶν ἐσώθησαν 5 ἐπιγράμματα. Ἐν ἀναθηματικὸν μιᾶς Εὐάνθης εἰς τὸν Βάκχον (N^ο 3) προφανῶς δὲν εἶναι τοῦ Φαλαίκου (βλ. κατωτέρω). Τὰ σωζόμενα ἐπιγράμματα μαρτυροῦν ποιητὴν ἱκανὸν καὶ ἐπιδέξιον. Ἡ ἀξιοθαύμαστος μετρικὴ τῶν ποικιλία ὁδηγεῖ εἰς συμπεράσματα περὶ τῆς ὅλης ποιητικῆς συλλογῆς τοῦ Φαλαίκου. Εἰς τὸ καθιερωμένον, σύνηθες μέτρον τῶν ἐπιγραμμάτων, δηλ. τὸ ἐλεγειακὸν δίστιχον, εἶναι συντεθειμένα τὰ ἐξῆς : N^ο 1, N^ο 2 [καὶ N^ο 3]. Τὸ N^ο 4 ἔχει ὡς μέτρον τὸ καλούμενον «φαλαίκειον», τὸ N^ο 5 εἶναι γεγραμμένον εἰς ἀρχιλοχείους, ἑξαμέτρους καὶ ἰαμβικὰ τρίμετρα, τὸ N^ο 6 εἰς καταληκτικὸν ἰαμβικὸν τρίμετρον.

II. KEIMENON - ΥΠΟΜΝΗΜΑ

1

Φεῦγε θαλάσσια ἔργα, βοῶν δ' ἐπιβάλλεν ἐχέτλη,
εἴ τί τοι ἠδὸν μακρῆς πείρατ' ἰδεῖν βιοτῆς.

Ἡπείρω γὰρ ἔνεστι μακρὸς βίος, εἰν ἀλλ' οὐ πῶς
εὐμαρὲς εἰς πολιὴν ἀνδρὸς ἰδεῖν κεφαλῆν.

AP 7, 650

Tit. Φακέλλου Pl. — [ΦΛΑΚΚΟΥ ἢ] ΦΑΛΑΙΚΟΥ C

Lemma 1 : ναηγοῦ παραίνεσις φεύγειν τὸ πλεῖν ἐν θαλάσση.

1 θαλάσσια P : -άσια Pl. || ἐπιβάλλεν Pl. : -λλετ' P 3 οὐ πῶς man. rec. in Pl. ex οὐ πᾶσ' (πᾶς Corrector) P

1. Πβ. Caesius Bassus, ἔ.ἀν., : «a cultore suo non inventore nomen accepit».

2. Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ «φαλαίκειου» στίχου ὑπὸ τοῦ Θεοκρίτου θὰ ἦτο δυνατόν νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς χρονικῆς προτεραιότητος τοῦ Φαλαίκου καὶ τῆς ἀνωτέρω ἐκτεθείσης ἀπόψεως περὶ τοῦ χρόνου ζωῆς αὐτοῦ.

3. Βλ. λ.χ. Κατούλλου 1 - 3. 5 - 7. 9. 10. 12 - 16. 21. 23 κ.ἀ. Ὁ «hendecasyllabus» (ὅπως τὸν ὀνομάζει ὁ Κάτουλλος) ἦτο ὁ στίχος «τῆς μόδας» εἰς τὴν ποίησιν τῶν «νεωτέρων» ἢ «νεωτερικῶν» Ρωμαίων ποιητῶν.

4. Ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου ἦτο πιθανώτατα : «Ἐπιγράμματα». Τοῦτο δὲ δηλοῖ προφα-

Ἐκ τοῦ P h. B r u n c k καὶ ἐξῆς τὸ ἐπίγραμμα ἀποδίδεται — ὀρθῶς — εἰς τὸν Φάλαικον. Ὁ Πλανούδης, προφανῶς ἐκ παρανοήσεως, ἀπέδωσε τοῦτο εἰς τινὰ ποιητὴν Φάκελλον (:). Ὑπὲρ τῆς παλαιότητος τοῦ ποιήματος συνηγορεῖ καὶ τὸ γεγονός, ὅτι τὸ ἐπίγραμμα ἀνήκει εἰς μίαν σειρὰν ἐπιγραμμάτων, προερχομένων ἐκ τοῦ «Στεφάνου» τοῦ Μελεάγρου (7, 646 - 655) ¹.

Τὸ λῆμμα χαρακτηρίζει τὸ ἐπίγραμμα ὡς (γενικὴν) παραίνεσιν, ἀποτρέπουσαν ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς θαλάσσης, τὸν πλοῦν καὶ τὴν ζωὴν τοῦ ναυτικοῦ ἐν γένει. Ἡ προτροπή, ἀντιθέτως, πρὸς τὸν ἄνθρωπον, νὰ ἀσχολῆται μὲ τὴν ζωὴν τοῦ γεωργοῦ, στηρίζεται εἰς τὴν διαπίστωσιν, ὅτι μακροζωία καὶ εὐδαιμονία ἐπιτυγχάνονται μόνον μακρὰν τῶν κινδύνων τῆς θαλάσσης.

Κατὰ βάσιν ὁ Φάλαικος δὲν παρουσιάζει νέον θέμα. Τὸ ἐπίγραμμά του στηρίζεται εἰς παλαιὰν καὶ λίαν διαδεδομένην ἀντίληψιν, ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ ναυτικοῦ εἶναι συνεχῶς ἐκτεθειμένη εἰς κινδύνους ². Παλαιὰ ὡσαύτως εἶναι καὶ ἡ ἀντιθετικὴ διατύπωσις, καθ' ἣν πρὸς τὴν ζωὴν τοῦ ναυτικοῦ ἀντιπαραβάλλεται ἡ ζωὴ τοῦ γεωργοῦ. Εἰς ἓν ἐπίγραμμα τοῦ Κριναγόρου (AP 7, 636) ὁ ναυαγὸς μακαρίζει τὸν ποιμένα, ὄντα μακρὰν τῶν κινδύνων τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ θανάτου. Εἰς ἓν ποίημα τοῦ Ἀντιπάτρου (AP 9, 23) ὁ γεωργὸς («γειαρότης») Ἄρχιππος, μέλλων νὰ ἀποθάνῃ, συμβουλεύει τοὺς υἱοὺς του νὰ παραμείνουν πιστοὶ εἰς τὰ ἔργα τῆς γῆς καὶ νὰ ἀποφεύγουν τὰ τῆς θαλάσσης ³. Χαρακτηριστικοὶ εἶναι οἱ στίχοι 5 κ.έ. :

*μὴ σφαλερῆς αἰνεῖτε πόνον στονόεντα θαλάσσης
καὶ βαρὸν ἀτηρῆς ναυτιλίας κάματον.*

*Ὅσσον μητροιῆς γλυκερωτέρῃ ἔπλετο μήτηρ,
τόσσον ἄλὸς πολιῆς γαῖα ποθεινοτέρῃ.*

Ὅπως εἶναι εὐνόητον, τὸ θέμα κατέστη λίαν προσφιλὲς εἰς τοὺς ποιητὰς καὶ ἐγνώρισε πολλὰς διατυπώσεις. Γνωστὸς εἶναι λ.χ. ὁ μακαρισμὸς

ὡς καὶ ἡ παρατήρησις τοῦ Ἀθηναίου περὶ τοῦ ἐπιγρ. 2 (βλ. κατωτέρω). Τοιοῦτος τίτλος φαίνεται ὅτι μαρτυρεῖται καὶ περὶ συλλογῆς ἐπιγραμμάτων τοῦ Καλλιμάχου : πβ. R. Pfeiffer, Callimachus II (Prolegomena, p. XCII).

1. Πβ. καὶ G. Knaack παρὰ F. Susemihl (Geschichte der griechischen Literatur in der Alexandrinerzeit, 2 τόμοι, Leipzig 1891 - 1892, ἀνατύπ. Hildesheim 1965) II 523, ὑπόσημ. 27.

2. Τὸν θάνατον ἐναργῆ εἰς τὰ ὄμματα τῶν ναυτῶν ἐξέφρασεν ἤδη ὁ Ὅμηρος, O 627/8 : «τρομέουσι δέ τε φρένα ναῦται | δειδιότες τυτθὸν γὰρ ὑπέκ θανάτοιο φέρονται». Βλ. ὅσα παρατηρεῖ ὁ R. Pfeiffer εἰς Καλλιμ. ἀπ. 629.

3. Τὸ ἐπίγραμμα ἔχει κοινὸν θέμα μὲ τὸ τοῦ Φαλαίκου. Χαρακτηριστικὸν τὸ λῆμμα : «εἰς γεηπόνον μέλλοντα θνήσκειν καὶ τοῖς υἱοῖς παραιοῦντα ἔχεσθαι τῶν ἐπὶ γῆς ἔργων, φεύγειν δὲ τὴν ναυτιλίαν καὶ τὰ θαλάσσης ἔργα». — Πβ. AP 7, 543, 1 (ἀνών.) : «πάντα τις ἀρήσαιτο φυγεῖν πλόον». — Ὁ Μελεάγρος (AP 7, 470) διαχωρίζει «τὸν ἀρότρου» βίον ἀπὸ «τὸν ἐκ νηῶν».

εἰς τοὺς στίχους τοῦ Καλλιμάχου, ἀπ. 178, 32 κ.έ. Ρf. : «*τρισμακάρα, ἧ παύρων ὄλβιός ἐσσι μέτα, | ναυτιλῆς εἰ νῆιν ἔχεις βίον· ἀλλ' ἐμὸς αἰὼν | κόμασιν αἰθυῖης μᾶλλον ἐσφκίσατο*»¹. Μία περαιτέρω διαμόρφωσις καὶ παραλλαγὴ τοῦ θέματος εἶναι ἡ ἔκφρασις ἀποδοκιμασίας τῶν πλοίων καὶ τῆς ναυτιλίας. Ὡραῖον καὶ χαρακτηριστικὸν δείγμα εἶναι τὸ ἐπίγραμμα AP 7, 271 τοῦ Καλλιμάχου (=17 Ρf.) : «*Ὡφελε μῆδ' ἐγένοντο θοαὶ νέες*». Ἡ ἀποστροφή αὕτη, ἡ ὁποία βεβαίως ἔχει παλαιὰν ἀφετηρίαν², εὖρεν ἔντονον ἔκφρασιν εἰς τοὺς στίχους πολλῶν μεταγενεστέρων ποιητῶν — Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων³.

Τὸ ἐπίγραμμα λοιπὸν τοῦ Φαλαίκου κινεῖται εἰς γνωστὸν θεματολογικὸν πλαίσιον. Τὸ γεγονός, ὅτι τὸ τετράστιχον τοῦτο συμπεριελήφθη εἰς τὸ 7ον βιβλίον τῆς Ἀνθολογίας, δὲν πρέπει νὰ ξενίζῃ⁴. Ὡς ἐπίγραμμα ἐπὶ τοῦ τάφου ναυαγοῦ δικαιολογεῖται ἀπολύτως. Τοῦτο δὲν εἶναι σπανιότης. Οὔτε ἐνδιαφέρει τὸ γεγονός, ἂν τὸ ἐπίγραμμα εἶναι καθαρῶς λογοτεχνικὸν — χωρὶς νὰ ἀναφέρεται εἰς συγκεκριμένον πρόσωπον —, ἢ ἂν εἶναι ἐπιγραφή, διότι τοῦτο οὐδόλως μεταβάλλει τὸν τύπον τοῦ ἐπιγράμματος. Λογοτεχνικὰ ἐπιγράμματα τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων ὑπάρχουν πλεῖστα, ὅπισθεν τῶν ὁποίων οὐδεὶς θὰ ἀναζητήσῃ ὑπαρκτὸν πρόσωπον.

1. **θαλάσσια ἔργα** : Τὸ ὁμηρικὸν πρότυπον σαφές, B 614 : «*οὐ σφι θαλάσσια ἔργα μεμήλει*» (περὶ τῶν Ἀρκάδων). Ἡ μετατροπὴ ἐπομένως : «*ἔργα θαλάσσια φ.*» (J a c o b s) εἶναι περιττὴ ὡς πρὸς τὴν χασμωδίαν βλ. G o w - P a g e.

βοῶν : Ἀναφέρεται εἰς τὸ «*ἐχέτλη*» (ἀντί : «*ἀρότρου ἐχέτλη*»).

ἐπιβάλλεν : Ὁ τύπος τῆς προστακτικῆς (-εν, ἀντί : -ου) συχνὸς (ἤδη ὁμηρικὸς, λ.χ. δ 395 : *φράζεν*).

ἐχέτλη : Πολυδ. I, 252 : «*τοῦ ἀρότρου τὸ κατόπιν ξύλον ὀρθόν, οὐ*

1. Ἰδιαιτέρως τονίζει ὁ Λεωνίδας ὁ Ταραντῖνος (AP 7, 295), ὅτι ἓνας ἄλιεὺς δὲν ἀπέθανε λόγῳ τρικυμίας, «*ἀλλ' ἔθαν' ἐν καλύβῃ*», ἀπὸ φυσιολογικὸν θάνατον καὶ εἰς μεγάλην ἡλικίαν. — Εἰς ἓν ἐπίγραμμα τοῦ Ποσειδίππου (AP 7, 267), ὁ ναυαγὸς δὲν θέλει οὔτε νὰ ταφῇ πλησίον τῆς θαλάσσης (πβ. στ. 3 : «*φρίσσω κύματος ἤχον, ἐμὸν μόρον*»). Τὸ αὐτὸ θέμα, AP 7, 278, 5 (Ἀρχίας) : «*αἰεὶ δὲ βρομέοντα, καὶ ἐν νεκύεσσι, θαλάσσης | ὀτλήμων αἰὼ δοῦπον ἀπεχθόμενον*». — Συμπαράστασις ναυτικοῦ πρὸς ναυαγόν, λόγῳ τῆς κοινῆς μοίρας, AP 7, 277 (Καλλιμάχος—58 Ρf.), πβ. στ. 3 : «*δακρύσας ἐπίκηρον ἐὼν βίον*».

2. Π.χ. Ἡσιόδ. Ἔργα 618 κ.έ., ἐνθα φαίνεται ἡ ἀποστροφή τοῦ ποιητοῦ πρὸς τὸ ὄγρον στοιχεῖον πβ. 687 : «*δεινὸν δ' ἐστὶ θανεῖν μετὰ κόμασιν*». Λεπτομερῶς περὶ τοῦ θέματος, μὲ παράθεσιν καὶ ἐρμηνείαν τῶν σχετικῶν χωρίων, A. L e s k y, Thalatta. Der Weg der Griechen zum Meer, Wien 1947, ἰδίᾳ σσ. 33 κ.έ. καὶ 283 κ.έ.

3. Αναφέρομεν μόνον AP 9, 29 (Ἀντίφιλος) : «*Τόλμα, νεῶν ἀρχηγέ... | οἶον ἐτεκτῆνω δόλιον ξύλον...*» καὶ Ὁρατ. ῥδ. 1, 3, 8. Πβ. Προπέρτιον, 1, 17, 13 : «*ah pereat, quicumque rates et vela paravit primus et invito gurgite fecit iter*».

4. Πβ. λ.χ. W. P e c k, RE, λ. Phalaikos, 1613 κ.έ. καὶ G o w - P a g e, ἔ.ἀν.

ἔχεται ὁ ἀρότης». Πβ. Ἡσύχ. : «ὁ κατέχει ὁ ἀροτήρ τοῦ ἀρότρου καὶ ἡ αὔλαξ· καὶ ἡ σπάθη τοῦ ἀρότρου».

2. **τί τοι ἡδύ :** Πβ. Καλλιμ. Ὑμν. 4, 128 : «ἡδύ τί τοι», Ὑμν. 2, 4 : «ἡδύ τι». Ὡς πρὸς τὴν γενικὴν διατύπωσιν, Αἰσχ. Προμ. 536 κ.έ. : «ἡδύ τι θαρσαλέαις | τὸν μακρὸν τείνειν βίον ἐλπίσι».

μακρῆς... βιοτῆς ~ 3 μακρὸς βίος. Ἡ διατύπωσις : «πειρατ(α)... βιοτῆς» εἶναι μίμησις γνωστοῦ λογοτεχνικοῦ τύπου, τῶν ἐπιτυμβίων ἰδία ἐπιγραμμάτων, ἐνθα ἡ ἔκφρασις ἀπαντᾷ κυρίως ὑπὸ τὴν μορφήν : **τέρμα (-τα) βίου** κ.τ.δ. Πβ. GV 436, 3 : «ζωῆς... **τέρμα**», 760, 2 : «**τέρματ(α)**... βίου»¹. Ὡς βᾶσις ὑπόκειται ἡ ἀντίληψις, ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁδὸς (ἢ πορεία), ἔχουσα ἀρχὴν καὶ τέλος, ὁ δὲ θάνατος ὀρίζει τὸ τέλος αὐτῆς².

3. Ὁ στίχος οὗτος ἐκφράζει κυρίως καὶ ἐντόνως τὴν ἀντίθεσιν (**ἠπειρω — ἀλί**), ἣτις ἤδη ἐξεφράσθη ἀπ' ἀρχῆς (στ. 1) διὰ περιφράσεων καὶ μεταφορῶν³.

3/4. **οὐ πως...** : Δὲν περιορίζει τὴν ἔννοιαν ἀντιθέτως, τονίζει — ὡς ἐντονος ἄρνησις — τὸ ἀδύνατον τοῦ πράγματος. Ἡ ἀφειρηρία τῆς χρήσεως ὁμηρικῆ, ἐνθα : «οὐ πως (ἔστιν)» (= οὐδαμῶς, κατ' οὐδένα τρόπον) πάντοτε μετ' ἀπαρεμφάτου (ὡς ἐνταῦθα), ὡς λ.χ. N 325 («οὐ πως ἔστιν ἐρίζειν»), E 63, T 225, λ 158, ρ 286 κ.ά.π. Πρὸς τὸ ἐπίγρ. τοῦ Φαλαίκου πβ. Καλλιμ. ἀπ. 63, 9 Pf. : «οὐ πως ἔστιν... ἰδέσθαι».

εὐμαρές (ἔστιν) + ἀπαρεμφ. = εἶναι εὐκόλον νὰ... Πβ. Πινδ. Πυθ. 3, 115, Νεμ. 3, 21, AP 13, 14, 5 (Σιμωνίδου ; = 98 D) : «οὐκ εὐμαρές ἔστ' ἀριθμῆσαι», Θεογν. 845 : «εὖ μὲν κείμενον ἄνδρα κακῶς θέμεν εὐμαρές ἔστιν», AP 10, 123, 2 (ἀνών.) : «οὔτε φυγεῖν εὐμαρές οὔτε φέρειν».

εἰς... ἰδεῖν : Τμησις (ὄχι : **ἰδεῖν εἰς...**, ὡς K 239 κ.ά. P. Waltz, Anth. Gr., ἐν στίχῳ). Ἡ ἐπανάληψις τοῦ «**ἰδεῖν**» εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν τοῦ πενταμέτρου (2 καὶ 4), ὅσον καὶ ἂν φαίνεται ἄτεχνος (G o w - P a g e), εἶναι πιθανώτατα σκόπιμος, ἐπειδὴ οἱ δύο πεντάμετροι ἐκφράζουν κατ' οὐσίαν τὸ αὐτὸ νόημα (μακροζωία).

πολιὴν... κεφαλὴν : Πβ. AP 5, 23, 5/6 (Καλλιμάχος ; = [64] Pf.) : «ἡ πολιὴ... **κόμη**». GV 1981, 5 : «**κόμη(ν)** πολιὴν». AP 7, 438, 4 (Δαμάγητος) : «**πολιὰν τρίχα**». Ἦδη Ἀνακρέων, ἀπ. 50, 1/2 Page (=44 D) :

1. Ἦδη εἰς τὴν τραγωδίαν, π.χ. Σοφ. Οἶδ. T. 1530, Εδρ. Ἄλκ. 643.

2. Περὶ τῆς χρήσεως γενικῶς βλ. Α. Δ. Σ κ ι α δ ᾶ, Ἐπὶ τύμβῳ. Συμβολὴ εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν ἐλληνικῶν ἐπιτυμβίων ἐμμέτρων ἐπιγραφῶν (Κέντρον Ἀνθρωπιστ. Κλασσ. Σπουδῶν, Σειρὰ δευτέρα, ἀριθ. 14), Ἀθῆναι 1967, σ. 68.

3. Ὁμοία ἀντίθεσις εἰς τὸ αὐτὸ θέμα, AP 7, 586, 3 κ.έ. (Ἰουλιανὸς Αἰγύπτιος) : «εἴη μοι γ α ἰ η ς ὀλίγος βίος· ἐκ δὲ θ α λ ᾶ σ σ η ς | ἄλλοισιν μελέτω κέρδος ἀελλομάχον». Πβ. τὸ γνωστὸν ἐπιτύμβιον AP 7, 296, 4 (=GV 16) : «ἐν ἡ π ε ἶ ρ ω καὶ κατὰ π ὅ ν τ ο ν».

«Πολιοὶ μὲν ἡμῖν ἤδη | κρόταφοι κάρη τε λευκόν» (ἐνδιαφέρων καὶ ἀξιοσημείωτος ὁ διαχωρισμός!). Περί τῆς μεταφορᾶς, τῆς δηλούσης τὸ εὐτυχές τέρμα μακροῦ βίου, βλ. Καλλιμ. Ὑμν. 2, 14 : «εἰ μέλλουσι (sc. οἱ παῖδες) . . . πολιοῦν . . . κερεῖσθαι» (= νὰ φθάσουν εἰς γεροντικὴν ἡλικίαν). Εἰς πληθ. ἀριθ. καὶ ἄνευ οὐσιαστικοῦ (κόμη, θρίξ κ.τ.ῶ.) πβ. Καλλιμ. Ὑμν. 6, 96 : «πόλιαϊς ἐπὶ χεῖρας ἔβαλλε».

2

Χρυσωτὸν κροκόεντα περιζώσασα χιτῶνα 5
 τόνδε Διονύσῳ δῶρον ἔδωκε Κλεώ,
 οὐνεκα συμποσίοισι μετέπρεπεν ἴσα δὲ πίνειν
 οὗτις οἱ ἀνδρῶν ἤρισεν οὐδαμὰ πω.

*Αθήναιος 10, 440 d : «Φάλακος δ' ἐν τοῖς Ἐπιγράμμασι γυναῖκά τινα ἀναγράφει πολυπότιν Κλεὼ ὄνομα· χρυσωτὸν — οὐδαμὰ πω».

Αἰλιανός, Ποικ. Ἰστ. 2, 41 (p. 36, 30 Hercher) : «Κλεὼ φασιν ἐς ἀμιλλαν ἰούσα οὐδ' ἄλλοι μόναις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀνδράσι τοῖς συμπόταις δεινοτάτη πιεῖν ἦν καὶ ἐκράτει πάντων, αἰσχιστὸν γε τοῦτο φερομένη τὸ νικητήριον, ὥς γε ἐμοὶ κριτῆ».

1 χρυσῶ τὸν Meineke 4 ἀνδρῶν Meineke : ἀνθρώπων codd. : θνητῶν Hermann.

Τὸ ἐπίγραμμα, ὡς πρὸς τὴν μορφήν καὶ τὴν διατύπωσιν, εἶναι ἀναθηματικόν : Μία ἑταῖρα ἀφιερώνει εἰς τὸν θεὸν Διονύσον πολὺτιμον χιτῶνα, μετὰ τὸν θρίαμβόν της εἰς οἰνοποσίαν ἐν συμποσίῳ¹. Ἐχουν δὲ παραδοθῆ πλεῖστα ἐπιγράμματα, εἰς τὰ ὅποια διάφοροι ἑταῖραι ἀφιερώνουν παντὸς εἶδους ἀναθήματα εἰς τοὺς θεοὺς². Τὸ ὄνομα Κλεὼ (= Κλειώ)³ εἶναι συχνόν·

1. Περί οἰνοποσίας γυναικῶν πολλὰ ἀναφέρει ὁ Ἀθήναιος εἰς τὸ 10ον βιβλίον, ὅστις μάλιστα παρατηρεῖ (440 e) : «ὅτι δὲ φιλοῖνον τὸ τῶν γυναικῶν γένος κοινόν». — Περί «διψάδος πόρνης» ὁμιλεῖ ὁ Φιλόδημος (AP 11, 34, 3). Περί συστηματικῆς — μέχρι θανάτου — οἰνοπότιδος AP 11, 409 (Γαιτούλικος). Ὁραῖον σκαπτικὸν ἐπιτύμβιον μιᾶς «φιλοῖνου» γυναικὸς AP 7, 455 (Λεωνίδας Ταραντίνος. Σαφῆς ἐξάρτησις 7, 353 τοῦ Ἀντίπατρου Σιδωνίου). Πβ. AP 7, 456 (Διοσκορίδης), 457 (Ἀρίστων), μὲ χαρακτηριστικὰς πρώτας λέξεις : «Ἀμπελὶς ἢ φιλάκρητος» (ὄνομα κύριον καὶ χαρακτηρισμός), 329 (ἀνών.) κ.ἄ.

2. Πβ. π.χ. AP 5, 200 (ἀνών.) : ἀφιέρωμα ἑταῖρας εἰς Πρίαπον. Ὁσαύτως AP 6, 292 (Ἡδύλος) : ἡ ἑταῖρα Νικονόη εἰς Πρίαπον. Τρεῖς ἑταῖραι ἀφιερώνουν εἰς Ἀφροδίτην : AP 6, 17 (Λουκιανός. Πρότυπον προφανῶς ὁ Λεωνίδας AP 6, 13 : ἀφιέρωμα τριῶν ἀδελφῶν. Τὸ αὐτὸ θέμα : Ἀντίπατρος AP 6, 14 καὶ 15 καὶ Ἀρχίας AP 6, 16). Ἡ ἑταῖρα Λαῖς ἀφιερώνει εἰς Ἀφροδίτην : AP 6, 18 (Ἰουλιανός Αἰγύπτιος. Πβ. Τοῦ αὐτοῦ : 6, 19 καὶ 20). Τοιούτου εἶδους θέματα παρῆχον εὐπρόσδεκτον ὕλικόν εἰς τοὺς ἐπιγραμματοποιούς.

3. Βλ. G o w - P a g e, ἔ.ἀν. II 295.

πβ. λ.χ. Διοσκορίδην (AP 5, 193), Λουκιανὸν (AP 6, 17), Μνασάλκην (AP 7, 491 : δὲν πρόκειται περὶ ἑταίρας), Ἡδύλον (Ἀθῆν. 8, 345 a). Δὲν γνωρίζομεν, ἂν ἡ Κλεὼ τοῦ ἐπιγράμματός μας ὑπῆρξεν ἱστορικὸν πρόσωπον καὶ ἂν δύναται νὰ ταυτισθῆ λ.χ. μετὴν λαίμαργον ἑταίραν, τὴν ὁποίαν σκώπτει ὁ Ἡδύλος. Εἰς τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ἀμφότεροι οἱ ποιηταὶ ἀναφέρονται εἰς τὸ αὐτὸ πραγματικὸν πρόσωπον, καθορίζεται τότε καὶ ἀπὸ μιᾶς ἄλλης σκοπιᾶς ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἔζησεν ὁ Φάλαικος¹. Ἐπὶ πλέον, μία τοιαύτη ὑπόθεσις ὀδηγεῖ καὶ εἰς περαιτέρω συμπεράσματα περὶ τοῦ χώρου, εἰς ὃν ἐκινήθη ὁ Φάλαικος — ἂν δὲν δεχθῶμεν εὐρυτάτην δρᾶσιν καὶ φήμην τῆς μνημονευομένης ἑταίρας. Οἰαδήποτε περὶ τῶν ἀνωτέρω γνώμη ὑποχρεοῦται σήμερον νὰ κινῆται εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ὑποθέσεων.

1. **χρυσωτόν** : Ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἐπιθέτου κανονικὸς, ἀναλογικῶς πρὸς ἄλλα (λ.χ. ἀνθεμωτός, κισσωτός κτλ.). Τὸ ἐπίθ. προσδιορίζει τὸ οὐσ. χιτῶνα ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἰδιαιτερότητα τῆς κατασκευῆς, ἐνῶ τὸ «κροκόεντα» ὡς πρὸς τὸ χρῶμα κυρίως (βλ. κατωτ.). Ἀπίθανον εἶναι, ὅτι ἡ Κλεὼ «περιέζωσε» μετ' χρυσὸν τὸν χιτῶνα (ἐξ οὗ ἡ διόρθωσις : «χρυσῶ τόν...»). Τὸ ρῆμα δηλοῖ μᾶλλον, ὅτι ἡ Κλεὼ ἔτοποθέτησε τὸν χιτῶνα εἰς τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ, ἐνέδυσσε τὸ ἄγαλμα δι' αὐτοῦ.

κροκόεντα : Τὸ ἐπίθ. χαρακτηρίζει τὸν ἔχοντα (ἢ τὸ ἔχον) τὸ χρῶμα τοῦ κρόκου. Ἡ χρῆσις ἐνταῦθα ἐπιτυχής, ἀφοῦ τὸ ἐπίθ., καὶ ἄνευ τοῦ οὐσ. «χιτῶν» πολλάκις χρησιμοποιούμενον, σημαίνει τὸν κροκοβαφῆ χιτῶνα (ὡς καὶ τὸ ἐπίθ. «κροκωτός»). Εἶναι χαρακτηριστικὸν διὰ τὴν ἐνταῦθα χρῆσιν τῆς λέξεως τὸ ὅτι οὕτως ἐκαλεῖτο ὁ χιτῶν, ὃν ἔφερον αἱ γυναῖκες ἐλαφρῶν ἡθῶν² καὶ τὸν ὁποῖον πολλάκις προσέφερον ὡς ἀφιέρωμα εἰς τοὺς θεοὺς. — Ἡ λ. τοῦ ἐπιγράμματος ἤδη : Σακφῶ, ἀπ. 92, 7 LP (=95, 7 D) : κροκόεντα f.

2. Ἀξιοσημεῖωτος ἢ παρήχησις τοῦ δ εἰς τὸν στίχον αὐτόν.

Διωνύσω : Εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν τοῦ πενταμέτρου ἢ ὀρθογραφία διὰ λόγους μετρικούς. Εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν : Μοιρῶ (AP 6, 119, 2), Καλλίμαχος (AP 12, 139, 2=44 Pf.). Πβ. AP 6, 169, 3/4 (ἀνών.), ἐνθα χαρακτηριστικὸν παράδειγμα ἐναλλαγῆς τῆς ὀρθογραφίας : «... ἀνέθηκε φιλακρήτω Διωνύσω | τὸν τὰ Διωνύσου δῶρα λειζόμενον».

δῶρον ἔδωκε : Ἡ λ. δῶρον, πρὸς χαρακτηρισμὸν τοῦ ἀφιερώματος, εἶναι συχνὴ εἰς τὰ ἀναθηματικὰ ἐπιγράμματα, λ.χ. AP 6, 9, 2. 6, 16. 1. 6, 28, 8. 6, 33, 2. 6, 34, 4. 6, 78, 3. 6, 106, 7. 6, 108, 4. 6, 117, 2. 6, 139, 1. 6, 179, 2 κ.ἄ. Ἡ ἀφετηρία τῆς χρήσεως ὑπάρχει εἰς τὸν Ὅμηρον (Z 293), ἐνθα

1. Ὁρθὸς ὁ συσχετισμὸς τοῦ R. Reitzenstein, ἔ.ἀν., 158 (ὑπόσημ.), πλὴν τῆς παρατηρήσεώς του περὶ τοῦ Φαλαίκου : «müssen wir ihn für jünger ansehen».

2. Πρβ. Ἀριστοφ. Θεσμ. 138. 253 κ.ἄ., Ἐκκλ. 879 κ.ἄ. — Ἐν Ἀριστοφ. Βατρ. 46 ὁ Ἡρακλῆς γελᾷ βλέπων τὸν Διόνυσον φέροντα «κροκωτόν».

λέγεται, ὅτι ἡ Ἐκάβη ἐπέλεξε τὸν καλύτερον πέπλον, διὰ νὰ τὸν ἀφιερῶσθαι εἰς τὴν Ἀθηνᾶν : «τῶν ἐν' ἀειραμένη Ἐκάβη φέρε δῶρον Ἀθήνη»¹.

Τὸ ρ. δίδωμι, ἐξ ἄλλου, δὲν εἶναι μὲν συνήθης διατύπωσις (εἰς τὰ ἀναθημ. ἐπιγρ. κυριαρχεῖ τὸ ρ. ἀνατίθημι), ὡς χρήσις ὅμως εἶναι παλαιὰ καὶ δόκιμος. Πβ. λ.χ. Μ 6 : «οὐδὲ θεοῖσι δόσαν κλειτὰς ἐκατόμβας»². Καίβ. 1000, 2 : «αὐδήεντι θεῶ μουσικὰ δῶρα διδούς», ἐνθα ἡ πλήρης διατύπωσις : «δῶρα δίδωμι». Ὡσαύτως : ΑΡ 6, 264, 1/2 (Μνασάλκης) : «ἄσπις... ἱερὸν ἄδε | δῶρον Ἀπόλλωνι χρυσοκόμῳ δέδομαι». Πρὸς τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἐπιγρ. τοῦ Φαλαίκου πβ. ἤδη Ἡσιόδ. Θεογ. 399 : «περισσὰ δὲ δῶρα ἔδωκεν» καὶ Θέογν. 1387 : «δῶρον ἔδωκεν».

3. οὐνεκα : αἰτιολογικόν, ὡς λ.χ. Α 11 : «οὐνεκα τὸν Χρῦσθην ἠτίμησεν», πβ. GV 95, 4.

συμποσίοισι : ἀσφαλῶς τοπικῶς.

μετέπρεπεν : Τὸ ρ. (=διακρίνομαι, διαπρέπω) ἤδη ὁμηρικόν καὶ συχνόν. Πβ. Ἡσύχ. : «μεταπρέπειν ὑπερβαίνειν, ὑπερλάμπειν». Εἰς τὰ ἐπιγράμματα : GV 735, 6.

4. ἀνδρῶν : Ἡ γραφὴ τοῦ Meineke προτιμοτέρα, διότι ὁ ποιητής θέλει νὰ τονίσῃ ἀκριβῶς τὴν ἀμίλλαν πρὸς τοὺς ἄνδρας. Αἱ λέξεις θνητῶν ἢ ἀνθρώπων εἶναι μὲν περιεκτικώτεραι, δὲν ἔχουν ὅμως ἔντονον σκωπτικὸν στόχον. Ἡ ἔρις πρὸς τοὺς ἄνδρας καὶ ἡ νίκη ἐπ' αὐτῶν λαμπρύνουν τὴν νικητήριαν. Ἡ διατύπωσις, ἐξ ἄλλου, τοῦ Αἰλιανοῦ (βλ. ἀνωτ.), ἡ ὁποία φαίνεται ὅτι κατ' οὐσίαν εἶναι ἐρμηνεῖα τοῦ ἐπιγράμματος, ἀκριβῶς αὐτὸ τονίζει : «ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀνδράσι».

ἤρισεν : Τὸ ρ. ἐρίζω (=ἀμιλλῶμαι, διαγωνίζομαι, ἀνταγωνίζομαι) εἶναι συχνόν, εἰς τὴν χρήσιν δὲ ταύτην ἤδη ὁμηρικόν : Γ 223, θ 371. Ὡσαύτως ὁμηρικὴ ἢ χρήσις μετ' ἀπαρεμφάτου, δηλοῦντος τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀγῶνος : σ 38. Τὸ «οὔτις... ἀνδρῶν» ἔχει ἀντίστοιχον ὁμηρικόν τό : «βροτὸς ἄλλος» (συχνόν).

οὐδαμά πω = οὐδέποτε ἕως τώρα, ὡς λ.χ. Ἡρόδ. 1, 5, 4. Ἡ διατύπωσις : Σαπφώ, ἀπ. 91 LP, ἐνθα προφανῶς : «οὐδαμά π(ω)». Πβ. Ἀλκαῖον, ἀπ. 69, 5 LP. Μὲ προηγουμένην ἄρνησιν : Ἀνακρ., ἀπ. 66a Page (=48 D) : «οὐ γὰρ... | οὐδάμα» καὶ Ἡρόδ. 7, 136, 1 : «οὐκ... οὐδαμά».

[3]

Στρεπτὸν βασσαρικοῦ ῥόμβον θιάσοιο μέωπα
καὶ σκύλος ἀμφιδόρου στικτὸν ἀχαιίνεω

10

1. Πβ. Καίβ. 925, 2 : «μνημόσνον δὲ θεῶ νίκης τόδε δῶρον [», ἐνθα ὁ Keil συμπληροῖ : [ἔθηκεν]· ἴσως ὀρθότερον : [ἔδωκεν].

2. Πβ. ΑΡ 9, 326, 6 (Λεωνίδας Ταραντίνος) : «τοῦτο δίδωμι γέρας», ΑΡ 13, 7, 4 (Καλλίμαχος = 37 Pf.) : «κέρας τοι δίδωμι καὶ φαρέτην».

καὶ κορυβαντείων ἰαχήματα χάλκεα ῥόπτρων
καὶ θύρσον γλοερὸν κωνοφόρου κάμακα
5 καὶ κούφοιο βαρὺν τυπάνου βρόμον ἠδὲ φορηθὲν
πολλάκι μιτροδέτου λίκνον ὑπερθε κόμης 15
Εὐάνθη Βάκχῳ, τὴν ἔντρομον ἀνίκα θύρσοις
ἄτρομον εἰς προπόσεις χεῖρα μετημφίασεν.

AP 6, 165

Tit. Φαλάκκου P, Φαλαίκου em. Bouhier

Lemma A : ἀνάθημα τῷ Βάκχῳ παρὰ Εὐάνθης.

1 - 6 Suda s.v. βασσαρικά, θίασος, ῥόμβος, στρεπτός, ἀμφίδορον, ἀχαιῖνη, ἰαχήματα, κορυβαντείων, κωνοφόρον, θύρσος, βρόμον, λείκνον.

2 σκύλος C : σκύτος Suda (s.v. ἀμφίδορον et ἀχαιῖνη) 4 γλοερὸν Suda : -ρῶν P || κωνοφόρου P : -ρον Suda : κισσοφόρον Salmasius 6 λίκνον C : λείκνον P¹ Suda s.v.

Ἡ πατρότης τοῦ ἐπιγράμματος εἶναι ὑποπτος. Ὁ τίτλος «Φαλάκκου», ὃν παραδίδει ὁ κῶδιξ, εἶναι ἀσφαλῶς ἐσφαλμένος. Ὁ Bouhier διορθώνει εἰς : Φαλαίκου, ὅπερ δέχονται καὶ ἄλλοι φιλόλογοι¹. ἐνῶ ὁ Knaack διορθώνει εἰς : Φ[α]λάκκου, δηλ. Φλάκκου καὶ ἀποδίδει τὸ ἐπίγραμμα, διὰ λόγους ὑφολογικοὺς καὶ διότι τοῦτο εὐρίσκεται «in verdächtiger Umgebung»², εἰς τὸν Στατύλλιον Φλάκκον (Statyllius Flaccus)³. Τοῦτο ἐδέχθησαν ἔκτοτε οἱ πλεῖστοι φιλόλογοι⁴. Τὸ πρόβλημα τῆς γνησιότητος τοῦ ἐπιγράμματος δὲν δύναται βεβαίως νὰ εὔρη ἀσφαλῆ λύσιν, διότι λείπουν ἀντικειμενικὰ δεδομένα, τὰ δὲ κριτήρια εἶναι, ἐν πολλοῖς, ρευστὰ καὶ ὑποκειμενικά.

Πάντως ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν τὸν Φάλαϊκον ποιητὴν τοῦ ἐπιγράμματος. Ἡ ὄλη δομὴ καὶ σύστασις ἐν γένει τοῦ ποιήματος ὀδηγοῦν εἰς μεταγενεστέρους τοῦ Φαλαίκου χρόνους. Ἀναφέρομεν λ.χ. τὸ ἐπίγραμμα AP 6, 95 (Ἀντίφιλος), τοῦ ὁποῖου ἡ δομὴ εἶναι χαρακτηριστικὴ : 1 — μύωπα, 2 καὶ —, 3 τε —, 4 καὶ —, 5 καὶ —, εἰς τὸ τέλος δὲ ἀκριβῶς τοῦ ἐπιγράμματος μνημονεύονται ὁ ἀφιερῶνων εἰς τὸν θεὸν καὶ ὁ τιμώμενος θεὸς (στ. 5/6 : «ἀνθετο Διοῖ | Πάρις»). Παρόμοια ποιήματα ἔγραψεν ὁ Φίλιππος (περὶ τὸ 40 μ.Χ.) : AP 6, 5. 62. 103. 104. Πβ. AP 6, 63 (Δαμοχάρτι-

1. Stadtmüller, Waltz κ.ά.

2. Δηλαδή : AP 6, 164 (Λουκιανοῦ; Λουκιλλίου;) καὶ AP 6, 166 (Λουκιλλίου).

3. Knaack παρὰ Susemihl, ἔ.ἀν. II 523.

4. Π.χ. Sakolowski, Sitzler, Peek. Πβ. Wilamowitz, Hell. Dicht. 134. Gow-Page, ἔ.ἀν. R. Pfeiffer εἰς Καλλιμ. ἀπ. 677, 1 : «Phalaec.? vel potius Flaccus».

δος, 6ος αἰ. μ.Χ.), 6, 27 (Θεαιτήτου Σχολαστικοῦ, 6ος αἰ. μ.Χ.), 6, 28 (Ἰουλιανοῦ Αἰγυπτίου), 6, 22 (Ζωνᾶ, 1ος αἰ. π.Χ.), 6, 21 (ἀνών.) κ.ά.¹.

Τὸ ἀμφισβητούμενον ἐπίγραμμα εἶναι ἀναθηματικόν : Ἡ Εὐάνθη, πιστὴ τῆς λατρείας τοῦ Διονύσου καὶ τῶν βακχικῶν τελετῶν, ἀφιερώνει εἰς τὸν Βάκχον ὅλα, ὅσα μνημονεύονται εἰς τοὺς στίχους 1 - 6. Ἡ σύνδεσις τῶν μνημονευομένων ἀναθημάτων εἶναι χαλαρὰ καὶ ἀπλή, κατὰ μίαν παρατακτικὴν σειρὰν ἀκολουθίας διὰ τοῦ συνδέσμου καὶ (στ. 1 - 2 - 3 - 4 - 5 : ἡδέ), ὁ ὁποῖος προωθείται κατὰ προτίμησιν εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν στίχων. Ἀναμφιβόλως ἡ σύνδεσις αὕτη εἶναι ἠθελημένη, διότι δι' αὐτῆς τῆς ἀπλοῦς ἐπιτηδεύσεως γίνεται ἐντονώτερον αἰσθητὴ ἢ συσσωρευσις τῶν ἀναθημάτων. Αἱ λέξεις τοῦ ἐπιγράμματος εἶναι ἐπιμελῶς ἐκλελεγμένα, ὥστε νὰ ἀρμόζουν ἀπολύτως πρὸς τὸ κλίμα τοῦ ποιήματος². Ὀλόκληρον τὸ ἐπίγραμμα κλείεται μὲ τὸ ρῆμα τῆς δευτερευούσης προτάσεως : *μετημφίασεν*, ἐνῶ τὸ κύριον ρῆμα ἐννοεῖται εἰς τὸν 7ον στίχον (*ἀνέθηκεν* ἢ κάτι παρόμοιον), εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ὁποῖου ἔχουν τοποθετηθῆ σκοπίμως ἡ ἀφιερῶνουσα Εὐάνθη καὶ ὁ δεχόμενος θεὸς Βάκχος.

4

Τοῦτ' ἐγὼ τὸ περισσὸν εἰκόνισμα
τοῦ κωμφοδογέλωτος ἴ εἰς θρίαμβον ἴ
κισσῶ καὶ στεφάνοισιν ἀμπυκασθὲν
ἔστακ', ὄφρα Λύκωνι σᾶμ' ἐπέιη.

20

ὁ Ὅσσα γὰρ καθύπερθε λαμπρὸς ἀνήρ,
μνᾶμα τοῦ χαρίεντος ἐν τε λέσχα
ἐν τ' οἴνῳ τόδε καὶ τι τοῖς ἔπειτα
ἄγκειται παράδειγμα τᾶς ὀπωπᾶς.

AP 13, 6

B (=librarius Palatini) : ἑνδεκασυλλάβιον τρίμετρον οὕτω καλούμενον.

4 ἔστακ' Meineke : ἔστασα P 5 καθύπερθε P : καθυπηρξε Lumb : κατέπραξε Salmasius || ἀνήρ Hermann : ἀ- P

1. Πρότυπον ὄλων προφανῶς ὁ Λεωνίδας ὁ Ταραντίνος, AP 6, 4.

2. Π.χ. 1 : *βασσαρικὸς* = βακχικὸς (βλ. ρ. *βασσαρέω* = βακχεύω, πβ. Ἄνακρ. ἀπ. 11a6 Page (=43 D) : «ἀνὰ . . . βασσαρήσω». Χαρακτηριστικὸν οὖσ. «βασσάρα» καὶ «βασσαρις» = Βάκχη, Βακχίς, πβ. AP 6, 74 : «Βασσαρις Ἐδρυνόμη», Ἄνακρ. ἀπ. 66 b Page (=48 D) : «Βασσαρίδες», Καλλιμ. (;) ἀπ. 743 Pf. καὶ ὅσα παρατηρεῖ ἐνταῦθα ὁ Pfeiffer). — Τὰ μουσικὰ ὄργανα : *ῥόμβος* (1), *ῥόπτρον* (3), *τύπανον* (5) εἶναι χαρακτηριστικὰ λατρευτικῶν ἐκδηλώσεων καὶ βακχικῶν θιάσων. — Σπανία εἶναι ἡ λ. «ἀμφίδορος» (2). — Ὁ «θύρσος» εἶναι γνωστὴ βακχικὴ ράβδος, πβ. λ.χ. Εὐρ. Βάκχ. 80 καὶ ὅσα παρατηρεῖ ἐνταῦθα ὁ E. R. Dodds, Eurip. Bacchae, Oxford 1960³.

Τὸ ἐπίγραμμα εἶναι ἐπιτύμβιον εἰς τὸν κωμικὸν Λύκωνα (βλ. ἀνωτέρω, σ. 66). Ὡς πρὸς τὴν μορφήν ἀνήκει εἰς γνωστὸν καὶ παλαιὸν τύπον ἐπιτυμβίων : τὸ μνήμα (ἢ τὸ ἐπιτύμβιον μνημεῖον) ὁμιλεῖ εἰς ἄ πρόσωπον (αὐτοπαρουσίασις) ¹. Ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία εἰς τὴν ἀρχὴν εἶναι ἰδιαιτέρως χαρακτηριστικὴ (τὸ ἐγὼ ἐπιτείνει τὴν ἔμφασιν) καὶ ἀκολουθεῖ παλαιὰν παράδοσιν ². Εἶναι δύσκολον νὰ καθορισθῇ, ἂν πρόκειται περὶ πραγματικῆς ἐπιγραφῆς ἢ ὄχι ³. Τὸ ποίημα εἶναι συντεθειμένον εἰς τὸ γνωστὸν «φαλαίκειον» μέτρον (βλ. ἀνωτ., σ. 67). Ὡς πρὸς τὴν δομὴν χωρίζεται εἰς δύο ἴσα τμήματα (δύο τετράστιχοι στροφαί). Τὸ κυρίως ἐπιτύμβιον περιέχεται εἰς τοὺς 4 πρώτους στίχους. Τὸ ἐπίγραμμα μαρτυρεῖ ἐπιδέξιον καὶ ἔμπειρον ποιητὴν.

1. **περισσόν** : Ἡ κυρίως σημασία τῆς λ. : τὸ ὑπερβάλλον τὸ σύνηθες μέτρον ἢ μέγεθος, τὸ ἐπὶ πλεόν κ.τ.δ., ἐντεῦθεν καὶ αἱ ἄλλαι σημασίαι. Ἐδῶ : θαυμάσιον, ἔξοχον, λαμπρόν, ὑπέροχον. Πβ. Θεόκριτον AP 9, 599, 4 (= 17, 4 Gow) : «τῶν πρόσθ' εἴ τι περισσὸν ἄδοποιῶν», Καλλίμ., ἀπ. 64, 9 Pf. : «ὄς τὰ περισσά...» (ἐνθα οἱ M a a s καὶ P f e i f f e r ὀρθῶς ὑποθέτουν, ὅτι πρόκειται «de Simonidis eximia sapientia»), Θεόγν. 769 κ.έ. : «εἴ τι περισσὸν | εἰδείη σοφίης» (ὀρθότερον, ἀντί : «εἰδείη, σοφίης...») καὶ 1386 κ.έ. : «σοὶ τί περισσὸν | Ζεὺς τόδε τιμήσας δῶρον ἔδωκεν ἔχειν;», Θεοδορίδας AP 7, 406 : «ὃ περισσὸν ἐπιστάμενός τι ποιῆσαι» (περὶ τοῦ Εὐφορίωνος).

εἰκόνισμα (σπανία λέξις) : ἀπεικόνισμα, εἰκῶν.

2. **κωμωδογέλωτος** = κωμωδοῦ. — Ἡ λ. μόνον ἐνταῦθα, σχηματισθεῖσα ἀναλογικῶς πρὸς ἄλλα σύνθετα μὲ β' συνθετικὸν τὴν λ. γέλως.

† **εἰς θρίαμβον** † : Ἡ διατύπωσις φαίνεται ὑποπτος. Αἱ λ. θρίαμβος, θριαμβεύω, θριαμβικὸς κ.δ. εἶναι μεταγενέστεραι, χρησιμοποιηθεῖσαι ὑπὸ

1. Πβ. λ.χ. GV 52. 64. 65 κ.ἄ.

2. Ὁ τύπος συχνός : AP 7, 74. 346. 400. 467. Καὶ μὲ τὴν ἀντων. «τόδε» : GV 74. 1960 a (p. 689) κ.ἄ. — Μὲ τὴν ἀντων. «ἐγὼ» εἰς τὸν 1ον στίχον : GG 54 (= P f o h l, Gr. Poems on Stones 4). Ὡς πρὸς τὴν διατύπωσιν : «ἐγὼ... ἔστακ(α)» πβ. GV 67 : «ἐγὼ ἔστακ' ἐπὶ τύμβῳ». Παρόμοιον : P f o h l, ἔ.ἀν. 48, 2 : «ἔστῃκα μνῆμα».

3. A. P r e s t a, ἔ.ἀν. 574 : «un'iscrizione reale». Ἡ παραδοχὴ μιᾶς τοιαύτης ὑποθέσεως εἶναι ἀποφασιστικὴ διὰ τὸν πληρέστερον καθορισμὸν τοῦ χρόνου ζωῆς τοῦ Φαλαίκου. Φυσικά, εἶναι δυνατόν νὰ ἐχαράχθη τὸ ἐπίγραμμα εἰς ἐπιτύμβιον μνημεῖον, τὸ ὁποῖον ἀνηγέρθη τιμητικῶς εἰς χρόνους κάπως μεταγενεστέρους τοῦ θανάτου τοῦ Λύκωνος. Ἐνας γνωστὸς ποιητὴς, ὡς ὁ Φάλαικος, ἠδύνατο κάλλιστα νὰ γράψῃ τὸ ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα διὰ τὸν ἐξαιρετὸν ἐν κωμῳδίᾳ συμπατριώτην του — καὶ μάλιστα εἰς τὸ μέτρον, τὸ ὁποῖον ὁ Φάλαικος ἰδιαιτέρως ἐκαλλιέργησε καὶ ἐλάμπρυνεν. — Ἐπιτυμβίους ἐπιγραφὰς εἰς ἠθοποιούς, καλλιτέχνους καὶ ποιητὰς γνωρίζομεν πλείονας. Οὕτω λ.χ. εἰς τραγικὸν ἠθοποιὸν (ἢ ποιητὴν) : GV 1698, εἰς κωμικὸν ἠθοποιὸν : GV 433. 681. 675 (εἰς γυναῖκα κωμ. ἠθοποιόν), εἰς «μιμολόγον» (ἠθοποιὸν μίμων) : GV 515. Πβ. ὡσαύτως AP 7, 155. 556. 571. GV 1828 κ.ἄ.

μεταγενεστέρων Ἑλλήνων συγγραφέων (λ.χ. Πολυβίου, Πλουτάρχου), ἀσφαλῶς κατ' ἐπίδρασιν τῆς λατινικῆς λ. triumphus, ἡ ὁποία καὶ ὡς ἔννοια εἶναι ρωμαϊκή. — Ἡ σχέσις τῆς λ. «θρίαμβος» μὲ τὸν «διθύραμβον», τὸν Διόνυσον κτλ. εἶναι ἀσαφής, τὸ δὲ ἀπ. τοῦ Κρατίνου ὁ οὐδὲν βέβαιον διδάσκει. Ἀλλά, καὶ ἂν ἀκόμη ἡ λ. τοῦ ἐπιγράμματος ἀνεφέρετο εἰς συγκεκριμένην παράστασιν (καὶ νίκην) τοῦ Λύκωνος, δὲν δικαιολογεῖται ἡ χρῆσις εἰς ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα², ἀναφερόμενον εἰς τὴν ὄλην προσωπικότητα καὶ φήμην τοῦ τιμωμένου ἐν τῷ ἐπιγράμματι. Ἄλλη δυνατότης θὰ παρείχετο βεβαίως, ἂν τὸ ἐπίγραμμα ἦτο ἀναθηματικόν. — Ὅθεν, εἰς τὸ τέλος τοῦ 2ου στίχου πρέπει νὰ ζητηθῇ ἄλλη διατύπωσις, ὡς λ.χ. «εἰσορᾶσθαι» (ἀναφερ. εἰς τὸ «Τοῦτ' . . . ἔστακ'»), ἡδὴ ὁμηρικὸν ῥῆμα καὶ οὐχὶ ξένον εἰς διατυπώσεις ἐπιτυμβίων ἐπιγραμμάτων.

3. **κισσῶ καὶ στεφάνοισιν** : ἐν διὰ δυοῖν = κισσίνοις στεφάνοις, ὡς λ.χ. Εὐρ. Βάκχ. 702/3 : «κισσίνοισι | στεφάνοισι», αὐτόθι 81/82 : «κισσῶ τε στεφανωθεῖς | Διόνυσον θεραπεύει»³. — Στέφανοι ὡς κόσμημα τύμβου : AP 11, 8, 1 (ἀνών.) : «μὴ στεφάνοισι λιθίνοις στήλαισι χαρίζου», AP 11, 19, 3 κ.έ. (Στράτων) : «καὶ στεφάνοισι κεφαλὰς πυκασώμεθα . . . | . . . πρὶν τύμβοις ταῦτα φέρειν ἑτέροισι» (ἐνθα τὸ ρ. πυκασώμεθα χαρακτηριστικόν, βλ. κατωτέρω). Κισσὸς ἐπὶ τοῦ τύμβου : AP 7, 22 (Σιμίας), AP 7, 23 (Ἀντίπ. Σιδών.).

ἀμπυκασθέν : Τὸ σύνθετον μόνον ἐνταῦθα. Τὸ ἀπλοῦν «πυκάζω, -ομαι» συχνόν, πβ. Εὐρ. Ἄλκ. 796 : «στεφάνοισι πυκασθεῖς», Θεόκρ. 2, 153 : «στεφάνοισι . . . πυκαξεῖν». Πβ. ὡσαύτως Ἡρόδ. 7, 197, 2 : «στέμμασι . . . πυκασθεῖς» κ.ά.

4. **ἔστακ'** : ὀρθῶς ὁ Meineke. Τὸ ἔστασα προϋποθέτει τὸ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐτοποθέτησε τὸ μνημεῖον καὶ ὁμιλεῖ⁴. Τοιοῦτον πρόσωπον ὁμῶς δὲν ὑπάρχει — ἢ τοῦλάχιστον δὲν εἶναι σαφές.

ἐπέιη : πβ. Β 259 : «κάρη ὄμοισιν ἐπέιη».

5 κ.έ. Οἱ στίχοι παρέχουν δυσκολίας. Οἱ φιλόλογοι προσεπάθησαν νὰ ἐπιτύχουν σαφές νόημα ἢ διὰ διορθώσεων ἢ διὰ μεταβολῆς τῆς στίξεως. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ δομὴ τῶν στίχων καὶ ἡ συμπλοκὴ τῶν λέξεων δημιουργοῦν προβλήματα. Εἰς τὸ ἐπίκεντρον τῶν συζητήσεων εὐρίσκεται κυρίως ὁ

1. Ἄπ. 36 Edmonds : «ὅτε σὺ τοὺς καλοὺς θρίαμβους ἀναρύττουσ' ἀπηχθάνου». — Οἱ ἀρχαῖοι λεξικογράφοι (πβ. λ.χ. Ἡσύχ. ἐν λ. θρίαμβος : «πομπὴ ἐπίδειξις νίκης ἢ Διονυσιακὸς ὕμνος, ἱαμβος») ἔχουν πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ τὰς δύο σημασίας.

2. Ἡ πρότασις τοῦ Kaibel, Hermes 28, 1893, 52 : «fortasse v. 2 ἐκ θρίαμβων copiciās» οὐδὲν μεταβάλλει, ὅσον καὶ ἂν γενικεύη τὴν περίπτωσιν διὰ τοῦ πληθυντικοῦ.

3. Πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου. Βλ. ὅσα παρατηρεῖ ὁ E. R. Dodds, ἔ.ἀν. σ. 77.

4. Π.χ. GV 164, 1 : «[πα]τήρ ἔστησε» (πβ. 159, 1). 145, 2. 167, 2 (: «ἔστησαν παῖδες»). 137 (: «Ἀμφάλης ἔστασ'») 1210, 7. 1739, 2 κ.ά.

στίχος 5, διότι ἡ σύνδεσις του μὲ τὰ προηγούμενα καὶ τὰ ἐπόμενα δὲν εἶναι ἀπολύτως σαφής. Ὁ Wilamowitz, Gr. Versk. 142, 1, γράφει τοὺς στίχους 6/7 ὡς ἐξῆς : «*μνάμα τοῦ χαρίεντος ἐν τε λέσχα | ἐν τ' οἴνω τὸ δὲ κάτι τοῖς ἔπειτα...*» (ἐνθα : μνάμα=μνήμη) καὶ ἐρμηνεύει : «*ἐν ὅσοις μὲν γὰρ ζῶν ὁ χαρίεις ἀνὴρ λαμπρὸς ἦν, ἐν τοῖς συμποσίοις ἔτι μνημονεύεται, ἦδε δὲ καὶ τοῖς ἐπιγυγνομένοις ὄραν τοῦ σώματος εἰκὼν ἀνάκειται*».

Ὁ Hermann : «*ὄσσον γὰρ καθύπερθε... | μνάμα, ...*» καὶ στ. 7 : «*τόδ' ἔκατι*». Ὁ Kaibel : «*Λύκωνος ἀλλ' ἔτ' εἶη | (ὄσσας γὰρ καθύπερθε λαμπρὸς ἀνὴρ) | μνάμα, ... | ...οἴνω τὸ δὲ καί τι κτλ.*» (ἐνθα : ὄσσα=φήμη).

καθύπερθε : Ὁ Salmasius γράφει : κατέπραξε, ὁ Jacobs : κάμ ὁ νέρθε, ὁ Lumb : καθυπηρχε. Ἡ δυσκολία ἔγκειται ἀκριβῶς εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς ἐννοίας τοῦ παραδοθέντος : «*καθύπερθε*». Ἡ χρονικὴ σημασία (λίαν σπανία), μὲ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἀκολουθοῦν : «*τοῖς ἔπειτα*» (7), ἦν δέχονται οἱ Gow-Page, δὲν δικαιολογεῖται. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ «*ὑπέρτερος*» (συχνὰ μὲ παράλειψιν τοῦ ρ. γίγνομαι, — ὅπερ Ἡρόδ. 1, 67, 2, 8, 60 γ — ἢ τοῦ εἰμί, — ὅπερ Ἡρόδ. 8, 136, 3)¹ ἡ λέξις εὐρίσκεται ἐνταῦθα εἰς τὸ ὀρθὸν ἐννοιολογικὸν πλαίσιον. Νομίζομεν, ὅτι ἡ δομὴ τῶν στίχων εἶναι ἡ ἐξῆς : «*ἀγκείται τόδε μνάμα τοῦ χαρίεντος (Λύκωνος) [=ὡς χαρίεις ἦν Λύκων] ἐν τε λέσχα ἐν τ' οἴνω (sc. ὄσσα καθύπερθε λαμπρὸς (ἦν) ἀνὴρ) καί τι παράδειγμα τῆς ὀπωπῆς τοῖς ἔπειτα*».

χαρίεντος : Ἡ λ. χρησιμοποιοεῖται συχνὰ ὡς χαρακτηρισμὸς προσώπων, π.χ. Πλάτ. Πολιτ. 5, 452 b 7 : «*τὰ τῶν χαριέντων σκώμματα*» αὐτόθι 10, 605 b6 ἀντιτίθεται τὸ «*χαριεστέρους*» πρὸς τὸ «*μοχθηρούς*». — Τὸ ἐπίθ. δηλοῖ κατ' οὐσίαν τὸν εὐστροφον, εὐφυολόγον, εὐχαριν, τὸν διακρινόμενον συνήθως εἰς τὰς συγκεντρώσεις καὶ τὰ συμπόσια. Οὕτω λ.χ. συμποτικὸ κλίματος διατύπωσις : Ἀλκαῖος, ἀπ. 368 LP : «*κέλομαί τινα τὸν χαρίεντα Μένωνα κάλεσσαι, | αἰ χοῆ συμποσίας ἐπόνασιν ἔμοιγε γενέσθαι*». Πβ. Ἀνακρ., ἀπ. 57 c 2 Page (= 32 D) : «*χαρίεντα μὲν γὰρ ᾄδω, χαριεντα δ' οἶδα λέξαι*». Κρατῖν. ἀπ. 199 Edmonds (= AP 13, 29, 1) : «*οἴνός τοι χαρίεντι πέλει ταχὺς ἵππος ἀοιδῶ*».

λέσχα : συζήτησις, συνδιάλεξις κ.τ.δ. (ὄχι τόπος). Πβ. Καλλιμ. ἀπ. 178, 15 Pf. : «*οὐ μόνον ὕδατος αἶσαν, | ἀλλ' ἔτι καὶ λέσχης οἶνος ἔχειν ἔθελει*», AP 7, 80, 3 (Καλλίμαχος=2 Pf.) : «*ἥλιον ἐν λέσχῃ κατεδύσαμεν*». Αἱ «*μακραι... λέσχαι*» συνυπολογίζονται εἰς τὰς «*ἡδονάς*» τοῦ βίου, Εὐρ. Ἴππ. 384.

7. **ἐν τ' οἴνω** : Πβ. Καλλίμαχον AP 7, 415 (=35 Pf.) : «*εὖ μὲν ἀοιδὴν | εἰδότης, εὖ δ' οἴνω καίρια συγγελάσαι*».

τοῖς ἔπειτα = τοῖς μεταγενεστεροῖς, πβ. Θουκ. 1, 10, 2 : «*τοῖς ἔπειτα*», Αἰσχ. Εὐμ. 672 : «*τοὺς ἔπειτα*».

1. Ἐνευ ρήματος : Θεογν. 679 : «*κακοὶ δ' ἀγαθῶν καθύπερθεν*».

καί τι : Ἡ γραφὴ τοῦ κώδικος πρέπει νὰ διατηρηθῆ. Ἡ ἔκφρασις δηλοῖ, ὅτι τὸ «εἰκόνημα» εἶναι δεῖγμά τι τῆς μορφῆς τοῦ Λύκωνος· πλήρης καὶ πιστὴ εἰκὼν δὲν δύναται νὰ εἶναι.

8. ἄγκεται = ἀνάκειται. Πβ. Kaib. 1046, 8. Εἰς τὴν ἄλλην ποίησιν : Πινδ. Ὀλ. 11, 7/8 : «ἀφθόνητος δ' αἶνος Ὀλυμπιονίκαις | οὔτος ἄγκεται». Ἐν τῷ ἀπαρεμφάτῳ : «ἀγκεῖσθαι», Καλλίμαχος AP 6, 311, 2 (=49 Pf.) καὶ AP 6, 149, 3 (=56 Pf.). Πιθανὴ διατύπωσις τοῦ ἐπιγράμματος : «ἄγκειμαι»¹ (πβ. G o w - P a g e) — ἔνεκα τῆς προηγηθείσης διατυπώσεως εἰς α' πρόσωπον — ἀποκλείεται, λόγῳ τοῦ προηγουμένου : «μνᾶμα . . . | . . . τόδε» (6/7).

παράδειγμα : εἰκὼν ἢ ὁμοίωμα ἢ δεῖγμα, ὡς λ.χ. Ἡρόδ. 2, 86, 2 : «*παραδείγματα νεκρῶν ξύλινα*».

ὄπωπᾶς : Ἡ λ. ἤδη ὁμηρικὴ, ἀντιστοιχεῖ δὲ ἐννοιολογικῶς πρὸς τὴν (ἔτυμολ. συγγενῆ) λ. «ὄψις» (=ἐξωτερικὴ ὄψις, ἐμφάνισις, μορφή προσώπου τινός). Οἱ G o w - P a g e συγκρίνουν : Ἡριννα, ἀπ. 1, 27 D : «*μετεβάλλετ' ὄπωπᾶν*». Πβ. Κόλουθον 130 καὶ 273 (: «*τεῖν δ' οὐκ εἶδον ὄπωπῆν*» [= πρόσωπον]).

5

Φῶκος ἐπὶ ξείνῃ μὲν ἀπέφθιτο· κῦμα γὰρ μέλαινα 25

νεῦς οὐχ ὑπεξήνεικεν οὐδ' ἐδέξατο,

ἀλλὰ κατ' Αἰγαίῳ πολὺν βυθὸν ᾤχετο πόντου

βίη Νότου πρήσαντος ἐσχάτην ἄλα.

5 Τύμβου δ' ἐν πατέρων κενεοῦ λάχεν, δν πέρι Προμηθῆς

μήτηρ, λυγρῇ ὄρνιθι πότμον εἰκέλη, 30

αἰαῖ, κωκύει τὸν ἐὸν γόνον ἦματα πάντα,

λέγουσα τὸν πρόωρον ὡς ἀπέφθιτο.

AP 13, 27

B (=librarius Palatini) : ἐπὶ τετραμέτρῳ τρίμετρον ἄρτιον, εἰθ' ἐξάμετρον ἐναλλάξ.

3 πολὺν βυθὸν Meineke : πολὺ βαθὺν P 4 ἐσχάτην Brunck : -χατάτην P 5 Προμηθῆς Brunck : -θεις P 6 εἰκέλη Brunck : ἰκ- P 8 πρόωρον Salmasius : πρόοορ- P

Τὸ ἐπίγραμμα παρουσιάζει θαυμασίαν μετρικὴν ποικιλίαν, δεικνύουσαν τὴν ἐπιδεξιότητα τοῦ ποιητοῦ. Ἐδῶ ἔχει ἐγκαταλειφθῆ τὸ ἐλεγειακὸν δίστιχον. Τὸ ποίημα δὲν εἶναι συντεθειμένον κατὰ δίστιχα ἢ στίχους, ἀλλ' ἀποτελεῖται ἐκ δύο μετρικῶς αὐτοτελῶν στροφῶν τετραστίχων, ὡς ἀκολούθως : α) ἀρχιλόχειον, β) ἰαμβικὸν τρίμετρον, γ) δακτυλικὸν ἐξάμετρον, δ) ἰαμβικὸν τρίμετρον. Οὕτως ἐκάστη στροφή ἔχει τὴν μετρικὴν μορφήν :

1(5)	- υ υ - υ υ - υ υ - υ υ - υ - υ - υ
2(6)	υ - υ - υ - υ - υ - υ -
3(7)	- υ υ - υ υ - υ υ - υ υ - υ υ - υ
4(8)	υ - υ - υ - υ - υ - υ -

Ὁ πρῶτος στίχος (τετράμετρον ἄσυνάρτητον, βλ. ἄνωτέρω σημείωσιν τοῦ γραφέως Β) ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ Ἀρχιλόχου¹ καὶ ἀποτελεῖται ἐκ 4 δακτύλων (ἀλκμάνειον) καὶ ἑνὸς ἰθυφαλλικοῦ στίχου².

Τὸ ἐπίγραμμα εἶναι ὠραῖον ἐπιτύμβιον, μὲ πολλὴν τέχνην. Καὶ ἐνταῦθα εἶναι δύσκολον νὰ εἴπωμεν, ἂν τὸ ἐπίγραμμα εἶναι πραγματικὴ ἐπιγραφή (οὕτως ὁ P e e k) ἐπὶ ἑνὸς κενοταφίου. Πάντως τὸ ὄνομα Φῶκος εἶναι σύνηθες καὶ δὲν ἀποκλείεται ὁ ἐν τῷ ἐπιγράμματι μνημονευόμενος Φῶκος νὰ ὑπῆρξεν ἱστορικὸν πρόσωπον. Τὸ θέμα τοῦ ἐπιτυμβίου τούτου εἶναι κοινόν : ὁ θάνατος, λόγῳ ναυαγίου, εἰς τὴν ξένην. Ἡ δομὴ τοῦ ἐπιγράμματος στηρίζεται εἰς τὴν σύνδεσιν τῶν στίχων 1 καὶ 5 : «Φῶκος... μὲν ἀπέφθιτο — Τύμβου δ' ἐν πατέρων...». Οἱ στίχοι 1 - 4 (κύμα - ἄλα) εἰσάγουν τὴν αἰτίαν τοῦ θανάτου καὶ ἐρμηνεύουν αὐτόν. Τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ ποιήματος περιέχει τὸ συναισθηματικὸν βᾶρος καὶ τὸ ἄμεσον βίωμα : ὁ κενὸς τάφος, ὁ θρῆνος τῆς δυστυχοῦς μητρὸς καὶ ὁ πρόωρος θάνατος συνάπτονται εἰς μίαν θρηνώδη ἐνότητα μὲ καταπλήσσοσαν ποιητικὴν δεξιοτεχνίαν. Τὸ τελευταῖον ρῆμα (ἀπέφθιτο) κατακλείει τὸ ὅλον ἐπιτύμβιον μὲ τὴν γεῦσιν τοῦ (προώρου) θανάτου.

1. ἐπὶ ξείνῃ : ἐνν. γῆ (δηλ. εἰς τὴν ξενιτειάν). Μία ἐπίτασις τῆς ἐκφράσεως : «ξεῖνον ἐπὶ ξείνῃ» AP 7, 722, 2 (Θεοδωρίδας). Πβ. Θεόκριτον AP 7, 661, 3 (=11 Gow) : «ἐπὶ ξείνης ξένον». Ἡ χρῆσις τῆς διατυπώσεως εἰς τὸ ἐρωτικὸν ἐπίγραμμα τοῦ Μελεάγρου, AP 12, 158, 3 : «ξεῖνον ἐπὶ ξείνης», προέρχεται ἀσφαλῶς ἐκ τῶν ἐπιτυμβίων ἐπιγραμμάτων³. Ἦδη εἰς τὴν τραγωδίαν : Σοφ. Οἰδ. Κ. 184 : «ξεῖνος ἐπὶ ξένας» καὶ Φιλ. 135 : «ἐν ξένα ξένον» κ.ά.

1/2. μέλαινα | νεῦς : Μεταφορικῶς καλεῖται οὕτω τὸ πλοῖον, διότι συνετέλεσεν εἰς τὸν θάνατον τοῦ Φώκου. Ἦδη A 300 : «ναῦς μέλαινα», Ἡσιόδ. Ἔργα 636 : «ἐν νηὶ μελαίνῃ». Τὸ ἐπίθ. χαρακτηριστικὸν παρ' Ὀμή-

1. Βλ. Β. r. S n e l l, Griechische Metrik, Göttingen 1962³, σ. 32.

2. Τὸ ἰθυφαλλικὸν μέτρον (- υ - υ - υ, γνωστὸν πρότυπον Ἀρχιλ. ἀπ. 107 D. : «χρημά τοι γελοῖον») εἶναι κατ' οὐσίαν καταληκτικὸν ληκύθιον (- υ - υ - υ -) ἢ (κατὰ τὸν S n e l l, ἔ.ἀν.) τὸ ἡμισυ τοῦ καταληκτικοῦ ἰαμβικοῦ τριμέτρου μετὰ τὴν τομὴν τῆς 2ας διχρόνου (κοινῆς) συλλαβῆς. — Ἀσυνάρτητα μέτρα χρησιμοποιεῖ ὁ Ἀρχίλοχος εἰς ἀπ. 107 κ.έ.

3. Πβ. A. W i f s t r a n d, Studien zur griechischen Anthologie, Lund/Leipzig 1926, σ. 46.

ρω : «θάνατος μέλας», «κῆρ μέλαινα», «μέλαν νέφος θανάτοιο» κ.ά. (συχνά).

2. νεῦς=ναῦς, ἰων. τύπος (ἀντί τοῦ ὀμηρικοῦ: νηῦς), βλ. E d. S c h w y t z e r, Gr. Gramm. I 203.

οὐδ' ἐδέξατο : Τὸ ρ. παρενοήθη σφόδρα, κακῶς δὲ ἐθεωρήθη ὑπὸ τινῶν ὑποπτον. Ἐδῶ ἀσφαλῶς ἐν τῇ ἐννοίᾳ : «δὲν ἀντέστη, δὲν ὑπέμεινε, δὲν ἄντεξε» τὴν προσβολὴν τοῦ κύματος, ὡς λ.χ. E 238 : «τόνδε δ' ἐγὼν ἐπιόντα δεδέξομαι» (πβ. O 745 κ.ά.), Ἡρόδ. 3, 54, 2. Θουκ. 4, 126, 6 («ἔφοδον δεξαμένοις»), κ.ά. — Τὸ παράδειγμα ἐκ τοῦ Αἰσχύλου, Ἐπτ. Θ. 795, τὸ ὁποῖον φέρουν οἱ G o w - P a g e, εἶναι ἀτυχές καὶ ἡ ἐρμηνεία τῶν ἄστοχος.

3. κατ' Αἰγαίοιο... : ὄχι τμήσις μὲ τὸ ρ. ὄχετο (G o w - P a g e). Πβ. Αἰσχ. Ἐπτ. Θ. 690 : «κατ' οὖρον κῦμα». Ἡ χρῆσις τῆς προθέσεως μὲ οὐσιαστικά (κατὰ πόντον, γαῖαν κτλ.) καὶ κύρια ὀνόματα (λ.χ. καθ' Ἑλλάδα, Αἰσχ. Ἀγ. 578 κ.ά.) συχνή. Πρὸς τὴν ἔκφρασιν : «Αἰγαίοιο... πόντου» πβ. Καλλιμ. Ὑμν. 4, 53 κ.έ. : «πόντου | ... Αἰγαίοιο», ὁμοιον : B 145 «πόντου Ἰκαρίοιο» κ.ά. Οἱ G o w - P a g e κυμαίνονται μεταξύ : «πολὸν βυθὸν» (M e i n e k e) καὶ «πόρον βαθὺν» (B r u n c k). Διὰ πολλοὺς λόγους ἡ διόρθωσις τοῦ M e i n e k e προτιμοτέρα πβ. καὶ Καλλιμ. Ὑμν. 6, 89 : «βυθὸν... θαλάσσης».

4. πρήσαντος (τοῦ ρ. πρήθω) : Ἦδη ὀμηρικὸν (ἐν συνθέσει : ἐνιπρήθω) = (ἐμ)φυσῶ (ἐδῶ), ὡς λ.χ. A 481 : «ἐν δ' ἄνεμος πρήσεν μέσον ἰστίον». — Νότου : ὑποκ. τῆς μτχ. πρήσαντος πβ. Δ 423 : «Ζεφύρου... κινήσαντος».

ἔσχατην ἄλα=ἐσωτάτην, κατωτάτην θάλασσαν (ὄχι : κορυφὴν τῶν κυμάτων). Πβ. Θεόκρ. 7, 58 : «τόν τε νότον τὸν τ' εὖρον, δς ἔσχατα φυκία κινεῖ». Ἀνάλογος χρῆσις, Θεόκρ. 16, 52 : «Ἄιδαν τ' εἰς ἔσχατον ἐλθῶν».

5. τύμβου... κενεοῦ : Ἐπιτύμβια ἐπιγράμματα, ἀναφερόμενα εἰς κενόταφια (κυρίως ναυαγῶν), ὑπάρχουν πλεῖστα, διότι τὸ θέμα παρεῖχεν εἰς τοὺς ποιητὰς δυνατότητα ποιητικῆς ἐκμεταλλεύσεως. Πβ. AP 7, 271, 4 (Καλλίμαχος=17 Pf.) : «κενεὸν σῆμα», AP 7, 592, 6 (Ἰουλ. Αἰγύπτ.) : «κενεῶ σήματι», AP 7, 653, 3 κ.έ. (Παγκράτης) : «σῆμα | ... κενεόν». Τὸ αὐτὸ θέμα : AP 7, 272 (Καλλίμαχος=18 Pf.), 273 (Λεων. Ταρ.), 274 (Ὀνεστος), 275 (Γαιτούλικος), 654 (Λεων. Ταρ.), 537, 3 (Φάνιος) : «κενεὴν κόνιν», GV 1803, 2. 1175, 1 : «κενῶ τύμβω», 1960, 1 : «κενὸς τάφος».

λάχεν : πβ. ε 311 : «ἔλαχον κτερέων», Θουκ. 2, 44, 1 : «οἱ ἂν τῆς εὐπρεπεστάτης λάχωσιν... τελευτῆς», AP 13, 12, 7 : «λαχὼν πυρός» (ἡ ἀφετηρία τῆς ἔκφρ. ὀμηρικῆ : H 79/80 : «ἄφρα πυρός με Τρῶες καὶ Τρώων ἄλοχοι λελάχωσι θανόντα», πβ. Ψ 76 κ.ά.).

ἐν πατέρων : δηλ. γῆ = ἐν τῇ πατρίδι.

Προμηθίς : ὄνομα θηλ. ἐκ τοῦ : Προμηθεὺς (μόνον ἐνταῦθα).

6. λυγρῆ ὄρνιθι... εἰκέλη : Ἡ χασμωδία δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀναγκάσῃ, νὰ θεωρήσωμεν τὸ «ὄρνιθι» ὡς ἐρμῆνευμα καὶ νὰ ἀναζητήσωμεν τὸ

ὄνομα ἑνὸς πτηνοῦ (ὡς G o w - P a g e. Παλαιότεροι φιλόλογοι προσεπάθησαν νὰ ἐξαλείψουν τὴν χασμωδίαν διὰ τῆς παρεμβολῆς ἑνὸς γ' ἢ ἑνὸς τ'). Ἡ διατύπωσις τῆς παρομοιώσεως ὁμηρικῆ, H 59 : «ὄρνισιν ἑοικότες», ε 51 : «ὄρνιθι ἑοικώς» κ.ἄ. Πβ. Καλλίμαχον AP 7, 277, 4 (=58 Pf.) : «αἰθυίη δ' ἴσα». Εἰς τὴν παρομοίωσιν τοῦ ἐπιγρ. πιθανώτατα ἐννοεῖται ἡ ἀλκυὼν (βλ. G o w - P a g e), πβ. GV 701, 7 κ.ἄ. : «μήτηρ δὲ ἡ δύστηνος ὀδύρεται οἷά τις ἀκταῖς | ἀλκυονῖς γοεροῖς δάκρυσι μυρομένα». Πβ. 1079, 6. Ὡς πρὸς τὸ ἐπίθ. «λυγρός» πβ. GV 2026, 10 : «λυγρὰν μητέρ(α)», 1927 : «λυγρὰ παῖς ἐνθ[άδε κεῖται]».

7. αἰαῖ : πβ. AP 7, 274, 3 (Ὀνεστος). Ὡς πρώτη λέξις ἐπιγράμματος συχνή, λ.χ. AP 7, 488 (Μναςάλκης)¹. Ἐκ τοῦ ἐπιφωνήματος (αἰαῖ ἢ αἰαῖ) τὸ ρ. αἰάζω, λ.χ. AP 7, 739 (Φαίδιμος=GV 1190) : «αἰάζω Πολύανθον».

κωκύει τὸν ἑὸν γόνον : Εἰς τὴν παλαιότεραν ποίησιν τὸ ρ. κωκύω χρησιμοποιεῖται πάντοτε ἐπὶ γυναικῶν (=θρηνῶ, κραυγάζω μὲ πόνον κ.τ.δ.). Πλὴν τῆς ἀμεταβάτου χρήσεως, ἤδη παρ' Ὀμήρῳ μὲ ἀντικείμενον (ὡς ἐδῶ), ω 295 : «κώκυσ' ἑὸν πόσιν».

ἤματα πάντα : συχνὴ ὁμηρικὴ διατύπωσις, τυπικῶς ἐπαναλαμβανομένη εἰς τὸ τέλος τοῦ στίχου, ὡς λ.χ. Ξ 235. 276 κ.ἄ. Πβ. GV 1210, 6. 1993, 7.

8. τὸν πρόωρον . . . : Ἡ λ. τὸν ἔχει ἐδῶ σημασίαν δεικτικῆς ἀντωνυμίας. Ἡ δομὴ τοῦ λόγου : «λέγουσα τὸν (=τοῦτον) πρόωρον ὡς ἀπέφθιτο» = λέγουσα, ὡς οὗτος πρόωρος (= -ως) ἀπέφθιτο. Ἡ λ. «πρόωρον» κατηγοροῦμαι ἐπιρρ. Ἡ βασικὴ ἀντίληψις, ἡ ἐκφραζομένη εἰς τὸν τελευταῖον στίχον (πρόωρος θάνατος), εἶναι κοινὸς τόπος τῶν ἐπιτυμβίων ἐπιγραμμάτων².

ἀπέφθιτο : εἰς τὸν τελευταῖον στίχον ἐπαναλαμβάνεται τὸ κρίσιμον ρ. τοῦ 1ου στίχου.

6

— Νικῶ διάυλον. — Ἄλλ' ἐγὼ παλαίων.

— Ἐγὼ δὲ πεντάεθλον. — Ἄλλ' ἐγὼ πύξ.

— Καὶ τίς τύ; — Τιμόδημος. — Ἄλλ' ἐγὼ Κρής.

— Ἐγὼ δὲ Κρηθεύς. — Ἄλλ' ἐγὼ Διοκλῆς.

35

1. Πλείονα βλ. παρὰ W. S e e l b a c h, Die Epigramme des Mnasalkes von Sikyon und des Theodoridas von Syrakus (Klassisch-Philologische Studien 28), Wiesbaden 1964, σ. 61.

2. Βλ. E. G r i e s s m a i r, Das Motiv der mors immatura in den griechischen metrischen Grabinschriften (Comment. Aenip. 17), Innsbruck 1960 (βιβλιοκρισία ὑπὸ Α. Δ. Σ κ ι α δ ᾶ, «Ἀθηνᾶ» 69 (1966 - 1967), σσ. 345 - 354). Ὡσαύτως : Α. Δ. Σ κ ι α δ ᾶ, Ἐπὶ τύμβῳ (βλ. ἄνωτ.).

- 5 — Καὶ τίς πατήρ τοι; — Κλεῖνος. — Ὡσπερ ἄμμιν.
 — Ἐμπη δὲ νικῆς; — ἴσθμον ἢ ἴ τὸ δ' ἔμπη;
 — Νέμειον ἂν λειμῶνα καὶ παρ' Ἡρα.

AP 13, 5

B (=librarius Palatini) : τρίμετρον μείουρον ἢ κόλουρον κατὰ τινας.

5 Κλεῖνος nomen Hecker agnovit : κλεινός P || ὥσπερ Salmasius correxit : ἢ ὄσπερ (ὄσπερ def. Lumb) P 6 Ἰσθμοῖ Salmasius || ἢ Hermann 7 Ἡρα Brunck : -αν P

Τὸ ἐπίγραμμα, συντεθειμένον εἰς καταληκτικὸν ἰαμβικὸν τρίμετρον, εἶναι διαλογικόν. Ἡ μορφή αὐτῆ τοῦ διαλογικοῦ ἐπιγράμματος (ἐπιτυμβίου ἢ ἀναθηματικοῦ κτλ.) εἶναι συχνή. Ἐδῶ ὅμως ὁ ἐρμηνευτὴς εὐρίσκεται πρὸ μεγάλων δυσχερειῶν, διότι δὲν εἶναι σαφές, πόσοι καὶ τίνες εἶναι οἱ διαλεγόμενοι. Μερικοὶ δέχονται διάλογον μεταξὺ δύο ἀθλητῶν¹: τοῦ Τιμοδήμου καὶ τοῦ Διοκλέους. Ὁ Τιμόδημος — λέγουν — ἦτο νικητὴς εἰς διαυλον καὶ πένταθλον, ὁ Διοκλῆς εἰς πάλην καὶ πυγμαχίαν. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τὰ ὀνόματα Κρῆς καὶ Κρηθεὺς πρέπει νὰ ληφθοῦν ὡς ἔθνικα. Τὸ ὄνομα Κρηθεὺς ὅμως δημιουργεῖ πρόβλημα, διότι ὡς ἔθνικόν εἶναι ἄγνωστον. Ἡ ἔπρεπε λοιπὸν ἡ λέξις νὰ θεωρηθῆ ἐφαρμένη ἢ νὰ ἐξηγηθῆ. Τοῦτο ἐπεχείρησεν ὁ K a i b e l, ὁ ὁποῖος ἐννοεῖ : Κρηθεὺς = Σμυρναῖος (ἢ Κυμαῖος), συνδυάζων τὸ ὄνομα Κρηθεὺς μὲ τὴν Κρηθηίδα, μητέρα τοῦ Ὀμήρου, καταγομένην ἐκ Σμύρνης ἢ Κύμης (πβ. τοὺς «βίους» τοῦ Ὀμήρου). Ἡ γνώμη αὐτῆ τοῦ K a i b e l ἐλαχίστην ἐπιδοκιμασίαν εὔρεν — δικαίως —, ἀφοῦ Κρηθεὺς εἶναι ὅπωςδήποτε μεμαρτυρημένον ὡς ὄνομα². Ἐπὶ πλεόν, ἡ ὑπόθεσις τοῦ K a i b e l δὲν αἶρει τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας δημιουργοῦν κυρίως οἱ στίχοι 5 κ.έ.

Ἄλλοι φιλόλογοι (τελευταίως : G o w - P a g e) ὑποθέτουν διάλογον μεταξὺ ἐνὸς διαβάτου καὶ τῶν ἀγαλμάτων 4 ἀδελφῶν, οἱ ὁποῖοι εἶναι : Τιμόδημος (δρομεύς), Κρῆς (παλαιστής), Κρηθεὺς (πενταθλ.) καὶ Διοκλῆς (πύκτης). Καὶ τὰ 4 ὀνόματα εἶναι βεβαίως γνωστὰ καὶ ἄλλοθεν. Κατὰ τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν, ὁ ὀδίτης εἶναι ὁ ἐρωτῶν εἰς τὸ ἐπίγραμμα (στ. 3, 5 καὶ 6). Εἰς τὴν πρώτην ἐρώτησιν (3) ἀποκρίνονται διαδοχικῶς καὶ οἱ 4 ἀδελφοί, εἰς τὴν δευτέραν ἐρώτησιν περὶ τοῦ πατρὸς (5) ἀπαντᾷ ὁ εἷς (:—«Κλεῖνος») καὶ ἐν συνεχείᾳ οἱ ἄλλοι τρεῖς (—«Ὡσπερ ἄμμιν»). Ἡ ἐρώτησις ὅμως τοῦ

1. G. K a i b e l, ἔ.ἀν. 50. W. R a s c h e, De Anthologiae Graecae epigrammatibus quae colloquii formam habent, Diss. Münster 1910, σσ. 35 κ.έ. W. P e e k, ἔ.ἀν. κ.ά.

2. Ἐὰς σημειωθῆ, ὅτι καὶ ἡ ἀντιστοιχία μεταξὺ τῶν ὀνομάτων τῶν δύο ἀθλητῶν μὲ τὰ ἔθνικα ὀνόματα δὲν εἶναι ὁμαλή, ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἀντιστοιχοῦς ἐρωτήσεις. Εἰς τὸν στ. 3, ἀντὶ τοῦ : «ἀλλ' ἐγὼ Κρῆς», ἔδει νὰ εἶναι : «ἀλλ' ἐγὼ Διοκλῆς» κ.ο.κ.

στ. 6 ἀπευθύνεται καὶ τῶρα πρὸς τὸν ἓνα ἐκ τῶν ἀδελφῶν, ὁ ὁποῖος καὶ ἀπαντᾷ. Ἡ ἀκολουθοῦσα ἐρώτησις («τὸ δ' ἔμπη;») διατυπώσεται εἰς ἐνικόν, ἀπευθύνεται δηλ. πάλιν πρὸς ἓνα ἐκ τῶν ἀθλητῶν, τοῦ ὁποῖου ἡ ἀπάντησις περιέχεται εἰς τὸν στ. 7. Καὶ τὸ ἐπίγραμμα τελειώνει! Οἱ ἄλλοι δύο; Δὲν ἐρωτῶνται πλέον περὶ τοῦ τόπου τῆς νίκης των; Τὸ πρόβλημα λοιπὸν παραμένει. Ἐξ ἄλλου, εἶναι ἀπορίας ἄξιον τὸ γεγονός, ὅτι τὸ ἐπίγραμμα δὲν ἀρχίζει μὲ ἐρώτησιν τοῦ διαβάτου — ὅπως εἶναι ὁ κανονικὸς τύπος τοῦ διαλογικοῦ ἐπιγράμματος.

Ἄν πάλιν δεχθῶμεν, ὅτι συζητοῦν μεταξύ των 4 ἀδελφοὶ ἀθληταί, τότε ἡ ἐρμηνεία τοῦ ἐπιγράμματος ὄχι μόνον δυσχεραίνεται περισσότερο, ἀλλὰ ὀδηγεῖ καὶ εἰς παραλογισμούς. Ὁρθῶς δὲ ἐρωτᾷ ὁ K a i b e l : ἂν ὅλοι ἦσαν ἀδέλφια «cur nomina quaerunt?». Ἐπειτα ὁ διάλογος τοῦ στίχου 5 (περὶ τοῦ πατρὸς) τί νόημα ἔχει; Καὶ πῶς θὰ καθορισθῇ ὁ τόπος τῆς νίκης ἐκάστου; Ὅπως φαίνεται, οἱ τελευταῖοι ἴδια στίχοι τοῦ ἐπιγράμματος — τὸ ὁποῖον δὲν ἀποκλείεται νὰ εἶναι ἐλλιπές¹ — δημιουργοῦν προβλήματα.

Νομίζομεν, ὅτι ἡ δομὴ τοῦ ἐπιγράμματος θὰ ἐγένετο περισσότερο κατανοητὴ καὶ τὸ νόημα σαφέστερον, ἂν ὑπεθέτομεν διάλογον μεταξύ ἑνὸς ἀθλητοῦ καὶ τριῶν ἀδελφῶν ἀθλητῶν. Τὰ ἀγάλματα ὅλων ἴσταντο πλησίον ἀλλήλων. Κοινὸν σημεῖον — τὸ ὁποῖον δίδει καὶ εἰς τὸν ποιητὴν τὴν ἀφετηρίαν — εἶναι, ὅτι ὅλοι ἦσαν ἀθληταί καὶ ὅτι ὅλων ὁ πατήρ (τῶν τριῶν ἀδελφῶν καὶ τοῦ ἄλλου) ὠνομάζετο Κλείνος. Οὕτω : α β γ = οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ (Κρῆς, Κρηθεὺς, Διοκλῆς), δ = ἀθλητῆς τις (Τιμόδημος). Ὁ διάλογος γίνεται μεταξύ τοῦ Τιμοδήμου (δ) καὶ τοῦ Κρητὸς (α), ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ (ἐρωτᾷ ἢ ἀπαντᾷ) καὶ ἐκ μέρους τῶν ἄλλων. Ἐχομεν δηλαδή : 1. —α, —β. 2. —γ, —δ. 3. —α, —δ, —α 4. —β, —γ. 5. —α, —δ, —α (ἢ : αβγ). 6. —α, —δ². 7. —α (ἢ : αβγ?).

Ἡ ἀντιστοιχία ἐπομένως εἶναι :

α = Κρῆς (δίαυλος), β = Κρηθεὺς (πάλη), γ = Διοκλῆς (πένταθλον), δ = Τιμόδημος (πύξ). Εἰς τὸν στ. 7 πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν δύο τινά : ἢ ὅτι ἡ ἀπάντησις ἀφορᾷ καὶ εἰς τοὺς τρεῖς ἀδελφούς, ἢ ὅτι θὰ ὑπῆρχε καὶ ἄλλος στίχος (8), ἐνθα περιείχετο ἡ ἀπάντησις περὶ τοῦ τόπου τῆς νίκης καὶ τῶν δύο ἄλλων ἀδελφῶν. Εἶναι φυσικώτερον νὰ ἀπαντᾷ καὶ ἐδῶ ὁ α ἐκ μέρους καὶ τῶν ἄλλων περὶ τοῦ τόπου τῆς νίκης, ὁ ὁποῖος τότε θὰ ἦτο κοινὸς καὶ διὰ τοὺς τρεῖς ἀδελφούς. Ἡ ἐρώτησις ὁμοῦς τοῦ στ. 6 («τὸ δ' ἔμπη;»), εἰς

1. Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι, ὅτι εἰς τὸ αὐτὸ (13ον) βιβλίον τῆς Ἀνθολογίας ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἐλλιπῆ ἐπιγράμματα : Τὸ ἐπ. 4 ἐθεωρήθη ἤδη ὑπὸ τοῦ B e r g k ὡς ἀπόσπασμα. Περὶ τοῦ 9 (=Καλλιμ. ἀπ. 399 Pf.) σημειοῦται εἰς τὸν κώδικα : «ἔστι δὲ οὐ τέλειον τὸ ἐπίγραμμα» ὡσαύτως περὶ τοῦ 10 (=Καλλιμ. ἀπ. 400 Pf.) : «οὐδὲ τοῦτο τέλειον». Ἀπὸ τὸ 14 λείπει ὁ τελευταῖος πεντάμετρος.

2. Ἀπαντᾷ καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐρωτᾷ (μέχρι : «ἔμπη;»).

ἐνικόν, δημιουργεῖ δυσκολίαν — ἐκτὸς ἂν ἐκ τοῦ ἐφθαρμένου κειμένου δύναται νὰ ἐξαχθῇ ἀντωνυμικὸς τύπος πληθυντικοῦ ἢ ἄλλη λέξις ὑποδεικνύουσα πληθυντικόν.

1. **δίαυλον** : ἀγὼν δρόμου ἄνω τῶν 2 σταδίων (αὐλὸς = στάδιον = περίπου 192 μ. ἐν Ὀλυμπίᾳ), καθ' ὃν ὁ δρομεύς, δταν ἔφθανεν εἰς τὸ τέρμα τοῦ σταδίου, ἐπανήρχετο εἰς τὴν ἀφετηρίαν του διὰ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς τοῦ σταδίου¹.

2. **πεντάεθλον** = πένταθλον. Ὡραῖον ἀγώνισμα², ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀπεκλείοντο οἱ εἰς ἓν μόνον ἄθλημα εἰδικευμένοι ἀθληταί. Τὰ πέντε ἀθλήματα ἦσαν : στάδιον (= δρόμος), ἄλμα, δισκοβολία, ἀκόντιον, πάλη³.

5. **Κλεῖνος** : Τὸ ὄνομα (ἐκ τοῦ ἐπιθ. κλεινός προφανῶς σχηματισθέν) εἶναι σπάνιον, ὄχι ὅμως ἀμάρτυρον· πβ. GV 2028.

6. **ἔμπη** (μόνον ἐνταῦθα) : ἀντὶ τοῦ πῆ.

† **Ἰσθμον**· η † : Τὸ κείμενον ὑποπτον. Προσπάθειαι διορθώσεως δὲν ἱκανοποιοῦν. Οὔτω : Ἰσθμοῖ (Hermann, πβ. Paton), Ἰσθμόν (νικᾶν, ἀντὶ Ἰσθμία νικᾶν) : Meineke. Τὸ σύνηθες εἶναι Ἰσθμοῖ (πβ. Kaib. 941 : «νίκη Ἰσθμοῖ») ἢ Ἰσθμῶ (πβ. AP 13, 14, 4 καὶ 13, 15, 3). Ὡσαύτως : «Ἰσθμόθι κῆν Νεμέα», AP 6, 259, 4 (Φίλιππος).

7. **Νέμειον** — Ἡρα : Ἴσως γίνεται μνεῖα δύο νικῶν, ἐκτὸς ἐὰν τὸ «Νέμειον...» δηλοῖ τὸν τόπον καὶ τὸ «παρ' Ἡρα» τὸν χρόνον καὶ τὴν ἑορτὴν, δηλ. νίκη εἰς τὸ στάδιον τῆς Νεμέας κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἡρας (τῶν Ἡραίων τοῦ Ἄργους).

1. Βλ. E. N. Gardiner, Athletics of the Ancient World, Oxford 1930, σ. 136.

2. Πβ. Ἀριστοτ. Ῥητορ. I, 5 p. 1361 b 10 : «διὸ οἱ πένταθλοι κάλλιστοι, ὅτι πρὸς βίαν καὶ πρὸς τάχος ἅμα πεφόκασιν».

3. Πβ. AP 16, 3 : «Ἰσθμία καὶ Πυθοῖ Διοφῶν ὁ Φίλωνος ἐνίκα | ἄλμα, ποδακείην, δίσκον, ἄκοντα, πάλην».

III. ΓΛΩΣΣΑΡΙΟΝ

(Οἱ ἀριθμοὶ δηλοῦν τοὺς στίχους τῶν ἐπιγραμμάτων, κατὰ τὴν συνεχῆ ἀρίθμησιν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τοῦ κειμένου. — Τοῦ μὴ γνησίου ἐπιγράμματος [3] αἱ λέξεις δὲν συμπεριελήφθησαν).

- ἄγκειται 24
 αἰαῖ 31
 Αἰγαίοιο 27
 ἀλλὰ 27, ἀλλ' 33. 34. 35. 36
 (ἀλλς) ἀλί 3, ἄλα 28
 (ἀμπυκάζω) ἀμπυκασθὲν 19
 (ἀνὰ) ἀν 39
 (ἀνήρ) ἀνήρ 21, ἀνδρὸς 4, ἀνδρῶν 8
 (ἀποφθίνω) ἀπέφθιτο 25. 32

 βίη 28
 βίος 3
 βιοτῆς 2
 (βοῦς) βοῶν 1
 βυθὸν 27

 γὰρ 3. 21. 25
 γόνον 31

 δὲ 7. 34. 36. 38, δ' 1. 3. 29. 38
 (δέχομαι) ἐδέξατο 26
 διάυλον 33
 (δίδωμι) ἔδωκε 6
 Διοκλῆς 36
 Διωπύσῳ 6
 δῶρον 6

 ἐγὼ 17. 33. 34 (δῖς). 35, 36 (δῖς),
 οἱ (δτκ.) 8, ἄμμιν 37
 εἰ 2
 (εἵκελος) εἰκέλη 30
 εἰκόνημα 17
 εἶν (βλ. ἐν)
 εἰς (?) 18
 (εἰσοράω) εἰς... ἰθεῖν 4
 ἔμπη 38 (δῖς)
 ἐν 22. 23. 29, εἶν 3
 (ἐνειμι) ἔνεστι 3
 (ἐὸς) ἐὸν 31
 (ἐπειμι) ἐπέη 20

 (ἐπειτα) τοῖς — 23
 ἐπὶ 25
 (ἐπιβάλλω) ἐπιβάλλεν 1
 ἔργα 1
 (ἐρρίζω) ἤρισεν 8
 (ἔσχατος) ἔσχάτην 28
 (εὐμαρῆς) -ἐς 4
 ἐχέτλη 1

 ἦ (?) 38
 (ἠδύς) -ὕ 2
 (ἡμαρ) ἡματα 31
 ἠπείρω 3
 *Ἡρα 39

 θαλάσσια 1
 θρίαμβον (?) 18

 *Ἴσθμόν (?) 7
 (ἴσος) ἴσα 38
 (ἴστημι) ἔστακ' 20

 καθύπερθε 21
 καὶ 19. 23. 35. 37. 39
 (κατὰ) κατ' 27
 (κενεὸς) -οὔ 29
 κεφαλὴν 4
 κισσῶ 19
 Κλεῖνος 37
 Κλεῶ 6
 Κρηθεὺς 36
 Κρης 35
 (κροκόεις) -εντα 5
 κῆμα 25
 κωκύει 31
 (κωμωδόγελως) -ωτος 18

 (λαγχάνω) λάχεν 29
 λαμπρὸς 21
 (λέγω) -ουσα 32

(λειμών) -ῶνα 39

λέσχα 22

(λυγρός) -ῆ 30

Λύκωνι 20

μακρός 3, -ῆς 2

(μέλας) μέλαινα 25

μέν 25

(μεταπρέπω) μετέπρεπεν 7

μήτηρ 30

μνᾶμα 22

Νέμειον 39

νεῦς 26

νικῶ 33, -ῆς 38

Νότον 28

(ξένος) ξείνη 25

(ὁ, ἡ, τὸ : ἄρθρον) τὸ 17, τοῦ 18, 22,

τᾶς (=τῆς) 24, τὸν 31, 32 (=δεικτ.),

τοῖς 23, ἀνῆρ (=ὁ ἀνὴρ) 21

(ἔδε) τόνδε 6, τόδε 23

οἶνω 23

(οἴχομαι) ὄχετο 27

ὄπωπᾶς 24

(ὄραω) ἰδεῖν 2

(δρις) -θι 30

(δς) ὄν 29

(ὄσος) ὄσσα 21

οὐ 3, οὐχ 26

οὐδαμᾶ 8

(οὐδέ) οὐδ' 26

οὐνεκα 7

οὐτις 8

(οὗτος) τοῦτ' 17

ὄφρα 20

(παλαίω) -ων 33

(παρά) πάρ' 39

παράδειγμα 24

(πᾶς) πάντα 31

πατήρ 37, πατέρων 29

πεῖρατ(α) 2

πεντάεθλον 34

(περὶ) πέρι 29

(περιζώννυμι) περιζώσασα 5

περισσὸν 17

(πίνω) -ειν 7

(πολιός) -ῆν 4

(πολύς) -ὸν 27

πόντου 27

πότμον 30

(πρήθω) πρήσαντος 28

Προμηθῆς 29

(πρόωρος) -ον 32

πύξ 34

πω 8

πως 3 (οὐ πως)

σᾶμ(α) 20

(στέφανος) -οισιν 19

(σὺ) τὸ 35, 38, τοι 2, 27

(συμπόσιον) -οισι 7

τε 22, τ' 23

Τιμόδημος 35

τύμβου 29

τίς (ἔρωτημ.) 35, 37

(τις) τι 2, 23

τὸ (βλ. σὺ)

(ὑπεκφέρω) ὑπεξήνεικεν 26

(φεύγω) φεῖγε 1

Φῶκος 25

(χαρίεις) -εντος 22

χιτῶνα 5

χρυσωτὸν 5

ὥς 32

ὥσπερ 37